

LIKOVNA UMETNOST (UMETNOSTNA ZGODOVINA IN LIKOVNO SNOVANJE)

Dvojezična slovensko-madžarska
gimnazija na narodno mešanem območju
Prekmurja

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: likovna umetnost (umetnostna zgodovina in likovno snovanje)

Izobraževalni program dvojezične slovensko-madžarske gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja:

obvezni predmet (52 + 18 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNO KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Likovno-snovalni del: Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; dr. Janja Batič, Pedagoška fakulteta, UM; Maja Bencek, OŠ Gorišnica; Andreja Blimen Majcen, OŠ Pod goro Slovenske Konjice; mag. Katarina Dolgan, Zavod RS za šolstvo; Mojca Dolinar, Zavod RS za šolstvo; Anka Dornik Valič, Šolski center Nova Gorica; Mihaela Gregorc, Gimnazija Ledina; dr. Jerneja Herzog, Pedagoška fakulteta, UM; Lota Kahne, CIRIUS Kamnik; mag. Natalija Kocjančič, Zavod RS za šolstvo; dr. Katja Kozjek Varl, Pedagoška fakulteta, UM; Petra Lebar Kac, OŠ Janka Padežnika Maribor; mag. Vesna Rakef, OŠ Trzin in GSŠRM Kamnik; Staša Slapnik, Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica; Barbara Tacar, OŠ Poljane; dr. Bea Tomšič Amon, Pedagoška fakulteta, UL; dr. Špela Udovič, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana; Jasmina Žagar, Gimnazija Novo Mesto; dr. Tilen Žbona, Pedagoška fakulteta, UP; Martina Žličar OŠ Vransko-Tabor.

Umetnostno-zgodovinski del: Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo; Marjana Dolšina Delač, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana; dr. Martin Germ, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; dr. Nadja Gnamuš, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana; dr. Metoda Kemperl, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; mag. Bernarda Stenovec, Škofijska klasična gimnazija, Zavod sv. Stanislava; Anamarija Šmajdek, Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana, OŠ Veliki Gaber; dr. Rebeka Vidrih, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Prilagoditve predmeta umetnost za dvojezično gimnazijo na narodno mešanem območju Prekmurja je pripravila komisija v sestavi: Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; Fortuna Lazar, Dvojezična osnovna šola Lendava; Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo.

JEZIKOVNI PREGLED: Nina Žitko Pucer

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/ucni_nacrti/2026/un-dp-likovna-umetnost-umetn-zgo-in-lik-snovanje_dv.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 254797315](https://nuk.az.gov.si/COBISS.SI-ID-254797315)

ISBN 978-961-03-1226-0 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 245. seji, dne 19. 06. 2025, določil učni načrt likovna umetnost (umetnostna zgodovina in likovno snovanje) za izobraževalni program dvojezične gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 245. seji, dne 19. 06. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu likovna umetnost (umetnostna zgodovina in likovno snovanje) za izobraževalni program dvojezične gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – BREZ PREDELAV

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno
Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi illisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari valent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti commihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusclisita dolorrym volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagmam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- Ut fuga. Nemperum fuga.**
- Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- Omnim ut doluptur, quam consequi.
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint
☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

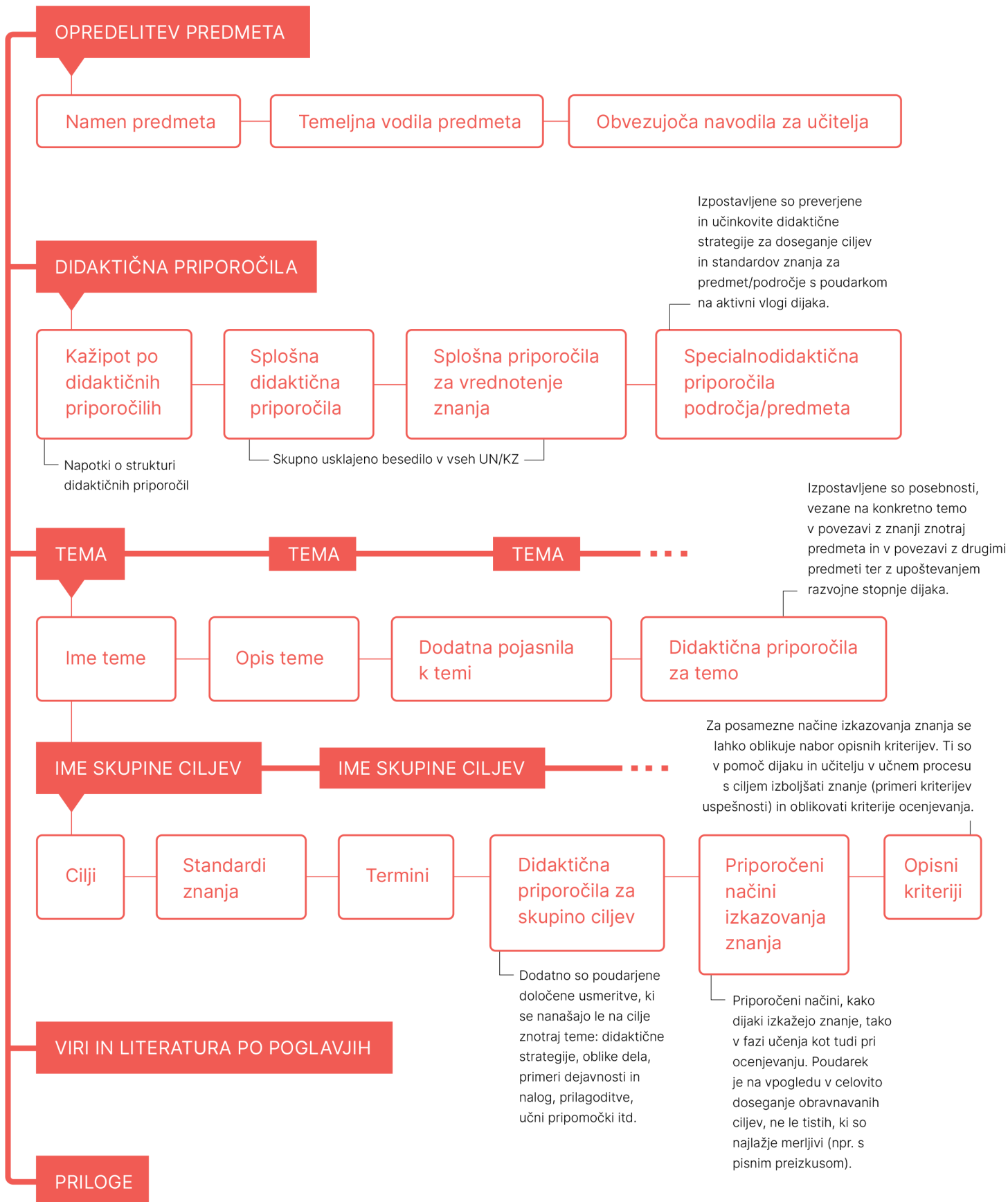
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 9

Namen predmeta..... 9

Temeljna vodila predmeta 9

Obvezujoča navodila za učitelje 10

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 11

Kažipot po didaktičnih priporočilih 11

Splošna didaktična priporočila 11

Splošna priporočila za vrednotenje znanja ... 13

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 14

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....33

LIKOVNI JEZIK 34

Likovni jezik 34

LIKOVNE TEHNIKE..... 40

Likovne tehnike..... 40

LIKOVNE VSEBINE V PROSTORU IN ČASU 44

Likovne vsebine v prostoru in času..... 44

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO
V SVET UMETNOSTI..... 48

ANTIČNA UMETNOST – ČLOVEK KOT MERILO
STVARI 52

SREDNJEVEŠKA UMETNOST – DUHOVNI SVET
KRŠČANSTVA 55

RENEŠANČNA UMETNOST – ROJSTVO
MODERNEGA SVETA 58

BAROČNA UMETNOST –ZMAGOSLAVJE CERKVE IN
ABSOLUTIZMA..... 61

UMETNOST 19. STOLETJA – STOLETJE REVOLUCIJ
..... 64

UMETNOST 20. STOLETJA – NA POTI V
SODOBNOST..... 68

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH.....72

Opredelitev predmeta..... 72

Didaktična priporočila..... 72

Uvod v umetnostno zgodovino: vstopimo v
svet umetnosti 72

Antična umetnost – človek kot merilo stvari 73

Srednjeveška umetnost – duhovni svet
krščanstva 73

Renesančna umetnost – rojstvo modernega
sveta 74

Baročna umetnost –zmagoslavje Cerkve in
absolutizma 74

Umetnost 19. stoletja – stoletje revolucij..... 74

Umetnost 20. stoletja – na poti v sodobnost 75

PRILOGE76

Priloge po poglavjih 76

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO:
VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI..... 76

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Likovna umetnost dijaku približa razumevanje likovne umetnosti kot temeljnega civilizacijskega dosežka ter spodbuja ustvarjalnost pri likovnem izražanju in interpretaciji umetniških del.

Poučevanje predmeta poteka dvojezično, torej se cilji in standardi obeh sklopov, umetnostna zgodovina in likovna umetnost, uresničujejo s poučevanjem v slovenščini in madžarščini ter z razumevanjem, sprejemanjem in spoštovanjem kulturnih posebnosti obeh narodnostnih skupnosti, tako slovenske kot madžarske. Predmet likovna umetnost, ki se poučuje dvojezično, je za dijaka orodje za raziskovanje lastne identitete, pripadnosti skupnosti ter večjezičnosti in večkulturnosti.

Likovno snovanje nadgrajuje praktična in teoretična spoznanja o likovnem izražanju, pridobljena v osnovni šoli. S tem dijak razvije lastne ustvarjalne sposobnosti za likovno izražanje, razvija in pogloblja razumevanje pojmov teorije likovne umetnosti ter se seznaja z raznovrstnostjo likovnih področij in praks v času in prostoru. Njegova likovna ustvarjalnost vpliva na to, da vizualnost povzdigne iz zgolj čutne ravnine doživljanja na raven duhovnega doživetja.

Umetnostnozgodovinske vsebine dijaka seznajajo z razvojem likovne umetnosti kot enim najpomembnejših izrazov človekove ustvarjalnosti ter dajejo izhodišča za razumevanje in doživljanje umetnosti. S tem prispevajo k celovitemu umevanju človeka in ključne vloge umetniške ustvarjalnosti v civilizacijskem razvoju človeštva.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Učni načrt je oblikovan tako, da učitelju omogoča povezovanje ciljev in standardov skozi vse teme predmeta ob upoštevanju specifičnih didaktično-metodičnih pristopov likovno snovalne in umetnostnozgodovinske stroke.

Učitelj poučuje predmet po načelu dvojezičnosti, torej dijaki z aktivnostmi in dvojezičnimi gradivi spoznavajo terminologijo predmeta v obeh jezikih, ob tem pa z inkluzivno naravnanim pristopom vzpostavlja spodbudno in varno učno okolje. Pouk izvedbeno poteka v obeh jezikih, zato učitelj prilagaja učna gradiva, sredstva in sam proces poučevanja dvojezičnosti. Pri pouku predmeta učitelj vključuje primere umetnin (umetnostnozgodovinskih ali likovnih del) z območja Slovenije in Madžarske enakovredno ter spodbuja dijake k raziskovanju umetnin in ustvarjalcev, ki v svojih delih povezujejo umetnost, tradicijo in kulturo obeh držav.

Znotraj likovno snovalnih vsebin se prepletajo tri ključne teme: likovni jezik, likovne tehnike ter likovne vsebine v prostoru in času. Zgolj osmišljeno povezan izbor ciljev in standardov vseh treh tem lahko ustvari podlago za

učinkovito načrtovanje učnega procesa. Praktično likovno izražanje je v procesu dela znotraj likovno-snovalnih tem temeljna dejavnost, ob kateri se dijaki likovno izražajo, nadgrajujejo likovno jezikovna znanja, spoznavajo različne oblikovalne pristope, razvijajo samostojnost, kritično reflektirajo umetnine, lastne likovne izdelke in neposredno okolje v katerem bivajo ter s pomočjo likovne umetnosti iščejo produktivne rešitve za izzive sodobne družbe.

Umetnostna zgodovina se ukvarja s področjem likovne umetnosti in ima kot stičišče humanističnih in družboslovnih strok v gimnazijskem izobraževanju pomembno splošnoizobraževalno vlogo. Z interdisciplinarnim pristopom pojasnjuje vpetost likovne ustvarjalnosti v širši družbeni kontekst, s spoznavanjem zgodovinskega razvoja umetnosti pa dijaku omogoča bolj poglobljeno razumevanje njene civilizacijske vloge ter izoblikovanje kritičnega odnosa do sodobnega umetnostnega dogajanja. Ob celoviti umetnostnozgodovinski analizi izbranih umetnin dijak razvija sposobnost razumevanja in doživljanja umetniških del ter njihovih vsebinskih, sporočilnih in estetskih razsežnosti. S tem izgrajuje zavest o pomenu umetnosti za osebno rast posameznika in razvoj družbe. Učitelj pri izboru vsebin daje poseben poudarek kulturni identiteti slovenske in madžarske skupnosti ter njunim povezavam s Slovenijo in Madžarsko, tako pri izboru umetnin kot pri izvajanju terenskega dela.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Predmet likovna umetnost sestavljajo teme, združene v dva dela: likovno snovanje in umetnostna zgodovina. Cilji in standardi vsakega dela so podani kot zaokrožena predmetna celota, sestavljena iz dveh enakovrednih delov: likovnega snovanja in umetnostne zgodovine.

Zaradi posebnosti didaktičnih, materialnih in prostorskih pristopov poučevanja likovnosnovalnih vsebin naj učitelj delo v učilnici prepleta z delom izven učilnice (kot npr. likovne delavnice ali tabori v eksterierju, strokovne ekskurzije ipd.).

Sestavni del pouka umetnostne zgodovine naj bo terensko delo, živi stik z umetninami. Pouku v ustrezno opremljeni učilnici se vsaj enkrat na leto pridruži terensko delo v obliki strokovne ekskurzije ali projektnega dne, usmerjenega v spoznavanje umetnostne dediščine lokalnega okolja. Dijak vsaj enkrat na leto obišče nacionalno ustanovo s področja likovne umetnosti in si ogleda vsaj eno aktualno razstavo moderne ali sodobne umetnosti. Terensko delo se lahko izvaja lokalno v Prekmurju, širše v Sloveniji in tudi na Madžarskem kot del kulturne vzgoje s poudarkom na kulturni identiteti slovenske in madžarske narodnostne skupnosti ter njunih povezavah s Slovenijo in Madžarsko.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifične.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike

didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju,

reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;

- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljnih učnega načrta in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

1 Priporočila za izvedbo učnih ur likovne umetnosti v dvojezičnih gimnazijah na narodno mešanem območju Prekmurja

Likovna umetnost na narodno mešanem območju, kot je Prekmurje, ima pomembno vlogo pri povezovanju skupnosti, ohranjanju kulturne dediščine in spodbujanju medkulturnega dialoga. Pri spoznavanju in analiziranju umetnin ter likovnem izražanju dijaki razvijajo kritičnost, ustvarjalnost, estetsko občutljivost, samozavest in

pripadnost svojemu okolju, hkrati pa krepijo spoštovanje do različnih kultur in umetniških izrazov. Z učinkovitimi poučevalnimi pristopi učitelj usmerja dijake k poglobljenemu doživljanju, spoznavanju in razumevanju umetnosti, ustvarjanju lastnih produktivnih odzivov ter pridobivanju uporabnih znanj v širšem življenjskem kontekstu. V nadaljevanju povzemamo nekatere priporočljive dejavnosti za celostno umeščanje predmeta v program dvojezične gimnazije.

Učitelj pri predmetu umetnost razvija sporazumevalno zmožnost dijakov v obeh jezikih. Delo načrtuje tako, da spodbuja dijake k obvladovanju strokovne terminologije predmeta umetnost v obeh učnih jezikih. Za poučevanje in učenje strokovne terminologije s področja umetnosti pripravi dvojezična gradiva, s katerimi povezuje sorodne strokovne termine modulov umetnostna zgodovina, likovna umetnost in glasba ter spodbuja dijake k uporabi strokovnih terminov v obeh jezikih pri vseh etapah učne ure.

Pri poučevanju predmeta učitelj enakovredno izbira umetnike in umetnine iz Slovenije in Madžarske ter jih vključuje v pouk osmišljeno. Tempo učnega procesa prilagaja posebnostim izvedbe pouka v obeh jezikih ter spretnostim in sposobnostim dijakov.

1.1 Dvojezičnost pri poučevanju

- » **Izvajanje pouka v obeh jezikih:** Pri razlagi vsebine oziroma novih pojmov, navodil in pri povratnih informacijah učitelj uporablja oba jezika (slovenščino in madžarščino), kar spodbuja razumevanje in spoštovanje obeh jezikov ter opolnomoča dijaka pri jezikovnem opismenjevanju.
- » **Dvojezična gradiva:** Priprava dvojezičnih gradiv, kot so delovni in učni listi ipd. v slovenščini in madžarščini.
- » **Razprave:** Učitelj spodbuja dvojezično skupinsko razpravo, kjer dijaki izmenjujejo mnenja o umetniških delih, kar krepi jezikovno kompetenco in timsko delo.

1.2 Aktivno in izkustveno učenje

- » **Krepitev kulturnih vezi:** Spoznavanje umetnikov in umetnin iz slovenskega in madžarskega kulturnega okolja ter umetnikov, ki v svojih delih povezujejo kulturo obeh narodov.
- » **Analiza umetniških del:** Delavnice, na katerih dijaki spoznavajo, analizirajo in kritično vrednotijo umetniška dela iz obeh kulturnih okolij ter ob tem izražajo svoja stališča in mnenja.
- » **Obiski galerij in muzejev:** Povezava teorije s prakso pri pripravi ekskurzij v slovenske in madžarske umetnostne ustanove.
- » **Umetniški projekti:** Spodbujanje ustvarjalnih projektov, ki temeljijo npr. na umetnostnozgodovinskih obdobjih ali likovnotehnoloških pristopih, povezanih z umetnostjo obeh držav.
- » **Medkulturni projekti:** Vključevanje v medkulturne mednarodne projekte ali sodelovanja z madžarskimi šolami, kjer lahko dijaki raziskujejo umetnost z različnih kulturnih perspektiv.

1.3 Stik z lokalno dediščino

- » **Razumevanje kulturne dediščine Prekmurja:** Dijaki naj spoznajo zgodovino, umetnost in tradicijo tako slovenskega kot madžarskega naroda na tem območju. Poudarek je lahko na skupnem kulturnem prostoru in prepoznavanju vplivov obeh kultur na razvoj likovne umetnosti.

- » **Spoznavanje posebnosti ljudske umetnosti in tradicije:** Dijaki raziskujejo slovensko in madžarsko prekmursko umetnost ter vpliv medsebojne slovenske in madžarske likovne tradicije nanjo.
- » **Srečanja z umetniki:** Dijaki naj se seznaniijo z lokalnimi umetnostnimi ustvarjalci in njihovimi prispevki k širši slovenski ali madžarski kulturni dediščini.
- » **Umetniška dediščina Prekmurja in Madžarske:** Dijaki pripravijo seminarsko nalogo, plakat ali referat, kjer vključijo umetniško dediščino Slovenije in Madžarske ter regij čez mejo (npr. sakralna arhitektura, tradicionalni motivi v sodobni umetnosti).

1.4 Spodbujanje ustvarjalnosti

- » **Praktično delo dijakov:** Dijaki lahko s svojo ustvarjalnostjo raziskujejo slovenske in madžarske ljudske motive in simbole (npr. vzorci na tekstilnih izdelkih, keramiki ali lesenih izdelkih). Dijaki povezujejo npr. zgodovino umetnosti s praktičnimi nalogami, kot so reprodukcije umetniških tehnik (npr. freske, kaligrafija, risba po modelu) ali ustvarjanje sodobnih interpretacij znanih del.
- » **Projektno delo:** Dijaki lahko ustvarijo lastne umetniške projekte, ki povezujejo umetnostno zgodovino z uporabnimi predmeti (npr. oblikovanje tehničnih produktov z estetskimi elementi).
- » **Razstave:** Organiziranje šolske razstave, opremljene z dvojezičnimi zapisi, na kateri dijaki predstavijo svoje delo in ga pokažejo javnosti.

1.5 Uporaba sodobnih tehnologij

- » **Virtualni ogledi:** Uporaba spleta za virtualne ogledе galerij in muzejev v povezavi s slovensko-madžarskim govornim območjem ter raziskovanje galerij in muzejev v evropskem ali globalnem okolju.
- » **Multimedijski viri:** Uporaba digitalnih okolij in orodij, ki omogočajo dvojezičnost, za prikaz in ustvarjanje digitalnih likovnih del ali zbiranje povratnih informacij.

1.6 Medkulturno in medpredmetno povezovanje

- » **Umetnost kot povezovalni element:** Raziskovanje tem, ki povezujejo različne kulture in narode (npr. umetnost na stičišču kultur, kot sta madžarska in slovenska tradicija).
- » **Dialog med kulturami:** Vključevanje razprave o tem, kako umetnost lahko odraža narodne identitete in hkrati povezuje različne kulture.
- » **Povezava z zgodovino:** Povezava umetnostnih obdobij z zgodovinskimi dogodki, z namenom razumevanja konteksta nastanka del.
- » **Povezava z jezikovnimi predmeti:** V povezovanju predmeta umetnost z jezikovnimi predmeti dijaki oblikujejo multimodalna besedila, kot so strip, slikanica, plakat idr., s katerimi raziskujejo dvojezičnost kot izhodišče za praktično delo.
- » **Povezovanje z drugimi predmeti:** Organiziranje skupnih projektov, npr. z učitelji družboslovja (spoznavanje socialno angažirane sodobne umetnosti ipd.), matematike (razmerja in sorazmerja, ritem ipd.), naravoslovja (naravna barvila, krajina ali podoba živali kot likovni motiv ipd.), športne vzgoje (statika-dinamika v likovnem delu ipd.).

1.7 Prilagoditev potrebam dijakov

- » **Upoštevanje interesov dijakov:** Spodbujanje dijakov k raziskovanju tem znotraj predmeta umetnost, ki so povezane z njihovimi osebnimi interesi.
- » **Diferencirano poučevanje:** Prilagoditev metod in oblik dela po načelu dvojezičnosti za različne ravni znanja in interese dijakov.

2 LIKOVNO SNOVALNI DEL

Narava predmeta zahteva specifične didaktične, materialne in prostorske pogoje. Za uresničevanje ciljev in standardov znanj učnega načrta Likovna umetnost, kvalitetne izvedbe učnega procesa in zagotavljanja ustreznih ter varnih delovnih in učnih pogojev je priporočljivo da se pouk izvaja v specializiranih ali prilagojenih učilnicah (Filipčič, 2019) ter v okviru blok ur ali strnjeni obliki.

2.1 Spodbujanje ustvarjalnega procesa

Učitelj sledi načelu svobodnega likovnega izražanja in ustvarjalnosti na način, da omogoči dijakom **razvijanje lastnih ustvarjalnih postopkov**. Izdelki dijakov **naj ne bodo vaje iz likovne teorije**, ampak **pristen izraz lastnih prizadevanj**, pobud, likovnih zmožnosti dijakov, da se izrazijo z likovnimi sredstvi in oblikovnimi načeli. Učitelj pri pouku likovne umetnosti s **kakovostno povratno informacijo** (le-ta je ključna za uspešno učenje v vseh njegovih fazah) usmerja dijake, da so pri likovnem izražanju lahko izvirni, posebni, prepoznavni - individualni, in da se lahko besedno in v likovnih delih izražajo z nepričakovanimi rešitvami. Dijaki pri likovnem izražanju uresničijo svoje nenavadne ideje in zamisli ter eksperimentirajo z različnimi likovnimi praksami.

Proces likovnega opismenjevanje (pouka likovne umetnosti) temelji na ustvarjalnem procesu. Prva stopnja tega procesa je priprava ali preparacija, ki se nanaša na odkrivanje likovnega problema in kritično presojanje zbranih informacij. Pogoj za to so odprtost za nove izkušnje, samozaupanje in iznajdljivost. Pri pouku likovne umetnosti se ta stopnja imenuje učenje. Druga stopnja je inkubacija, kjer gredo misli svojo pot in za to stopnjo je značilno, da zahteva veliko potrpljenja in jo je težko časovno omejiti. Pri pouku likovne umetnosti je to stopnja igre. Tretja stopnja je iluminacija oz. razsvetlitev likovnega problema, v kateri se pojavi ustvarjalna ideja (pogosto se nam utrne rešitev, ko počnemo nekaj drugega). Pri pouku likovne umetnosti se ta stopnja imenuje stopnja ustvarjanja. Četrta stopnja se nanaša na izvedbo in pomeni čas za delo oz. izvedbo likovnega dela. Zadnja stopnja je preverjanje ali verifikacija, ki je namenjena presojanju rezultatov, pri likovni vzgoji pa govorimo o vrednotenju likovnih del dijakov. Pri pouku likovne umetnosti bi morali dijaki doživeti vse stopnje ustvarjalnega procesa, tako zamudno iskanje ideje kot tudi veselje, ko se ta ideja pojavi in materializira. To pomeni, da mora učitelj zasnovati likovne naloge tako, da podpirajo in omogočajo proces, njihova izvedba je lahko tudi dolgotrajnejša. Dijaki se lahko dlje časa zadržijo pri oblikovanju izdelka, ga nadgrajujejo, preoblikujejo, preizkušajo različne rešitve. Končni rezultat, torej izdelek, ne sme postati pomembnejši od procesa.

2.2 Sistematičnost in postopnost pri pouku likovne umetnosti

Cilji predmeta sledijo načelu sistematičnosti in postopnosti. Učitelj načrtuje likovno dejavnost pri pouku tako, da izhaja iz predhodnih likovnih spoznanj dijakov ter postopoma uvaja zahtevnejše likovne koncepte. V gimnaziji učitelj vpeljuje zahtevnejše koncepte s področja likovne umetnosti v povezavi z drugimi predmetnimi področji in poudarkom na razvoju kritičnega in konstruktivnega mišljenja dijakov.

2.3 Metode in oblike dela pri pouku likovne umetnosti

Pouk likovne umetnosti temelji na likovnem izražanju dijakov. V uvodnem delu učne ure naj prevladuje metoda razvojnega pogovora, pri katerem dijaki s pomočjo učiteljevih usmeritev in vprašanj prihajajo do novih spoznanj. Učitelj naj smiselno vključuje debato oziroma diskusijo npr. pri vrednotenju likovnih del, kjer dijaki predstavljajo različne poglede in argumentirajo svoje ugotovitve. Pri pogovoru o likovnih delih naj učitelj dovoljuje različna mnenja dijakov, saj posamezniki različno doživljajo in presojujejo likovna dela. Pogovor pa usmerja tako, da dijaki postopoma postajajo občutljivi za različne plasti likovnega dela. Pomembna je ustrezna izbira in izvedba metode pogovora o likovnih delih - njegovem nastajanju - vsebinah, likovnih materialih, izraznih sredstvih, oblikovalnih načelih ter o pomembnosti likovnih del.

Učitelj je pri izvajanju metod in oblik dela usmerja dejavnost tako, da vključuje vedno vse dijake, pozoren je na spoštljivo komunikacijo in k dialogu spodbuja vse dijake in pri tem pa pazi na postopnost in kontinuiranost vprašanj in odgovorov. Učitelj načrtuje ustrezne metode in oblike dela, npr. individualno delo lahko nadgradi v skupno delo. V tem primeru vsak dijak naredi svoj izdelek, nato izdelke združijo v skupno delo. Učitelj lahko likovno dejavnost načrtuje tudi v paru (predvsem pri tehnično zahtevnejših nalogah) in v redkejših primerih v skupini, kjer se dijaki učijo sodelovanja, poslušanja, dogovarjanja in upoštevanja različnih mnenj.

2.4 Načrtovanje pouka likovne umetnosti

Učitelji načrtujejo likovne dejavnosti v skladu s **cilji učnega načrta** in ob **upoštevanju likovnih zmožnosti dijakov**. Likovne dejavnosti so običajno zasnovane kot **izvedba likovne naloge**, ki dijakom omogoča, da ob **likovnem izražanju spoznavajo likovni jezik, se izražajo v različnih likovnih področjih z različnimi likovnimi materiali in pripomočki - likovnimi tehnikami ter razvijajo zmožnost doživljanja in snovanja likovnih motivov in lastnih likovnih rešitev ter spoznavanja likovnih del ustvarjalcev**. Likovne naloge so oblikovane tako, da dijake spodbudijo k **izvirnemu likovnemu izražanju**. To pomeni, da naloge omogočajo in spodbujajo iskanje dijakovih lastnih likovnih rešitev ter vključevanje zanimivih in nenavadnih idej v likovno delo. Likovni motiv mora biti zastavljen široko in predstavljen na način, da spodbudi več različnih idej npr.

» *Človeška figura v gibanju - kar dijakom omogoči, da upodobijo svoja vedenja, izkušnje, želje, doživetja in vizualne predstave; dijaki izbirajo med širšim naborom možnosti; šport, ples, igra s prijatelji.*

Dijakom likovne naloge omogočajo, da že poznane materiale, postopke, umetnine, objekte ipd. doživijo in uporabijo v svojih delih na nov način. npr.

» *Vključevanje tradicionalnih primerov slovenske arhitekture (primer: kozolec, tradicionalna slovenska hiša, ...) v načrtovanje nove sodobne arhitekture.*

Dijaki reinpretirajo umetnino v novem avtorskem delu in postavijo v aktualen čas npr.

» *Kako bi bilo neko likovno delo videti, če bi nastalo danes? Aktualizacija likovnega dela na ravni motiva (premislek kdo so vključeni liki v motiv); na ravni kompozicije; na ravni barve in barvnih odnosov (od monokromatskega k kromatskemu - dijak izbere barve in barvne odnose glede na to kakšno sporočilo želi posredovati).*

Likovna naloga dijakom omogoča, da umetnino poustvarijo v drugem likovnem področju npr.

» *Dijak izdelava grafični list na osnovi poznavanja obstoječe umetnine v prostoru npr. spomenik v domačem kraju, kot izhodišče za motiv grafičnega lista.*

Likovne naloge so oblikovane tako, da spodbujajo skladnost in večplastnost likovnega dela dijakov. Dijaki dosežejo skladnost likovnega dela z načrtovanjem svojih aktivnosti od zamisli do realizacije (začetna ideja, ki se oblikuje skozi pogovor in se lahko nadaljuje v osnutkih ali skicah, spodbujanje ustvarjalnega procesa in ne produkta). Učitelj likovno delo dijaka razume kot proces in končno likovno rešitev kot skupek vseh predhodnih korakov, tudi neuspešnih rešitev npr.

» *Končni izdelek pri arhitekturnem oblikovanju lahko predstavljajo vse skice in maketa, lahko tudi zapisi, poročila, predstavitev.*

» *Pri grafiki je pomemben celoten postopek od pomožne risbe, matrice, neuspeli odtisi, do signiranega grafičnega lista.*

» *Pri ukvarjanju s sodobnimi umetniškimi praksami (performans, instalacija) dijaki načrtujejo delo po korakih od ideje do izvedbe.*

» *Pri skupinskih oblikah dela je potrebno individualne ideje uskladiti s skupino. Končni rezultat je produkt dela skupine in ne posameznika.*

Večplastnost se nanaša na celovitost zasnove likovne naloge, ki vsebuje likovno teoretični problem, likovno tehniko in motiv. Dijaki dobijo priložnost, da se v svojem delu soočijo z večplastnostjo likovnega dela, kar pomeni opuščanje nalog, kjer je pozornost učenca usmerjena predvsem v eno plast (npr. v likovni jezik ali samo v motiv).

Učitelj dijakom omogoči, da se ukvarjajo tudi s problemsko zahtevnejšimi likovnimi nalogami, pri čemer izhajajo iz različnih problemskih situacij v povezavi z drugimi predmetnimi področji (slikanica kot multimodalno delo, podnebne spremembe skozi sodobne umetniške prakse, biodiverziteta kot izhodišče za kompleksno kiparsko likovno delo, ...).

Pri načrtovanju posamezne učne enote učitelj smiselno načrtuje cilje vseh treh tematskih področji (likovni jezik, likovne tehnike in likovne vsebine v prostoru in času) hkrati. Pri tem je pomembno, da učitelj zavestno krepí vsa tri temeljna področja dijakove osebnosti - kognitivno, psihomotorično in afektivno področje. Likovno nalogo zasnuje z različnimi izhodišči - na osnovi likovnega motiva, likovne tehnike ali likovnega pojma. Tako dijakom omogoči, raznolik potek likovne dejavnosti v učnem procesu, saj enkrat izhaja iz teoretične dejavnosti k likovnemu izražanju (praktične dejavnosti), drugič pa iz likovnega izražanja (praktične dejavnosti) k teoretičnemu (spoznavanje likovnih pojmov - likovni jezik). Uporaba različnih učno-vzgojnih strategij spodbuja večjo motivacijo za likovno izražanje različnih tipov in sposobnosti dijakov.

Učitelj pri načrtovanju pouka likovne umetnosti upošteva načelo individualizacije in diferenciacije. Likovne izzive prilagodi individualnim zmožnostim dijakov in njihovi razvojni stopnji zato je pozoren na stopnjo razvoja dijakovih mentalnih in motoričnih funkcij. Za specifične skupine učencev mora zagotoviti ustrezne pogoje dela z upoštevanjem individualiziranega programa dijaka ter konceptov, smernic in navodil za delo s specifičnimi učnimi skupinami. Opredeli tiste cilje in znanja, ki jih bodo lahko dosegli dijaki s svojimi specifičnimi zmožnostmi in jih sproti prilagaja pri izvajanju likovnih nalog. Učitelj pouk načrtuje v skladu z interesi dijakov na način, da jih lahko tudi aktivno vključi v oblikovanje likovne naloge (sooblikovanje motiva, izbira likovnih

materialov, ...). Možnost izbire dijakom omogoča, da zadovoljijo svoje interese, radovednost, dobijo priložnost za raziskovanje materialov in pripomočkov - likovnih tehnik in likovnih pojmov. Dijaki v procesu likovnega izražanja spoznavajo načine delovanja in vedenja, ki so lastni likovnim umetnikom (iščejo vzore za lastno ustvarjanje, se igrajo z idejami, materiali, preizkušajo možnosti, opustijo neuspele poskuse, se posvetujejo z drugimi, kombinirajo materiale, področja, iščejo svoje oblikovalske postopke). S tem pridobijo dijaki več nadzora nad vsebino, materiali in pristopi.

Učitelj veliko pozornosti namenja tudi skrbi za varstvo okolja, ekološkimi vprašanjem, kemijski varnosti in varstvu pri delu. Posebno pozornost namenja dijakovemu pravilnemu, odgovornemu in varnemu ravnanju z likovnimi materiali, orodji in pripomočki.

2.5 Udejanjanje skupnih ciljev pri pouku likovne umetnosti

Učitelj pri načrtovanju ciljev predmeta udejanja tudi skupne cilje petih področij, ki prečijo vse učne načrte. Področje skupnih ciljev **jezik, državljanstvo, kultura in umetnost** je najtesneje povezano z predmetom likovna umetnost, saj so znanja in veščine, ki jih področje umešča, že vrojena v didaktiko področja oz. ideologijo predmeta. Cilje učitelj razvija skupaj z dijakom v likovno ustvarjalnem procesu, kjer se dijak skozi likovni jezik, tehnike in vsebine opredeljuje do jezika, državljanstva, kulture in umetnosti in s tem tudi do lastne, lokalne, nacionalne ali globalne identitete (raziskovanje kulturne dediščine domačega kraja ali kraja šolanja, priprava medgeneracijske likovne delavnice ipd.). Področje **digitalnih kompetenc** se preišči umešča v pouk predmeta pri likovnih tehnikah, kjer lahko digitalna orodja nadomestijo klasične likovne tehnike. Digitalna orodja se smiselno umestijo v pouk, ko ponujajo učinkovitejše in aktualnejše rešitve od tradicionalnih likovnih tehnik (urejanje fotografij, 3D modeliranje ipd.). Področje digitalnih kompetenc se lahko umešča tudi preko likovnih vsebin, predvsem pri odkrivanju vizualnih in likovnih del na svetovnem spletu, z vzpostavljanjem lastne digitalne identitete ter razumevanjem avtorskih pravic in njihove uporabe. Področje **zdravja in dobrobiti** razvija pozitiven odnos do sebe in sveta, stik z lastnimi čustvenimi in socialnimi veščinami ter sprejemanje drugačnosti in raznolikih pogledov (vrednotenje likovnih del, timskega dela, projektnega likovnega dela v razredu, namenjenega spoznavanju samega sebe ali aktualnih družbenih vprašanj ipd.). **Trajnostni razvoj** je kot področje skupnih ciljev mogoče načrtovati na raznolikih ravneh poučevanja likovnega snovanja (kot materialna ali vsebinska priprava, organizacija učilnice, medosebni odnosi, ipd.). Cilje trajnostnega razvoja uresničujemo z rabo trajnostnih likovnih in ostalih materialov (oblikovanje v naravnem prostoru z naravnimi materiali, ponovna uporaba likovnih materialov, umeščanje reciklaže v likovno oblikovanje ipd.). Ob tem dijak spoznava in se odziva na realne teme ter na samoiniciativen način išče konkretne trajnostne rešitve (oblikovanje vizualnih sporočil za ozaveščanje pomena trajnostnega razvoja, trajnostne rešitve oblikovanja prostora ipd.). Skozi likovno umetnost uresničujemo področje **podjetnosti**, kjer dijak v aktivnih rešitvah ustvarja dobrobit za druge (priprava in odprtje likovne razstave ali dogodka, oblikovanje publikacij, oblikovanje uporabnih predmetov ipd.) ob povezovanju z raznolikimi predmetnimi področji.

2.6 Motivacija pri pouku likovne umetnosti

Spodbujanje in ohranjanje interesa za likovno izražanje pri pouku likovne umetnosti je povezano s sposobnostjo učitelja, da dijakom omogoči avtentično izkušnjo likovnega ustvarjanja. V gimnaziji lahko interes za likovno izražanje učitelj ohranja z vključevanjem elementov družbeno angažirane umetnosti, za katero je značilno, da se povezuje z različnimi disciplinami, skuša vplivati na procese v družbi, producira kolektivna dela, ki vplivajo na javno sfero, spodbuja interakcijo in posega na področja izven umetnosti.

2.7 Vrednotenje pri pouku likovne umetnosti

Učitelj spremlja napredek dijakov pri pouku likovne umetnosti s formativnim vrednotenjem, ki je vključeno v proces likovno-ustvarjalnega dela. Namenjeno je odpravljanju nejasnosti in težav, podajanju korektur in spodbujanju dijakov v procesu nastajanja likovnega dela. Hkrati pa učitelj spremlja napredek dijakov s pomočjo sumativnega vrednotenja, ki predstavlja zaključno fazo vsake didaktične enote. Pri pouku likovne umetnosti vrednotenje vedno poteka po zastavljenih merilih, ki izhajajo iz ciljev in standardov likovne naloge, ki jih sooblikujejo dijaki. Vrednotenje poteka v obliki pogovora o nastalih likovnih delih, pri čemer učitelj dijake spodbuja k izražanju lastnih mnenj. Dijakom omogoči, da razvijajo svoje vizualne interpretativne sposobnosti, kritično argumentirajo svoja stališča in postajajo vse bolj občutljivi za različne plasti likovnega dela. Pri tem se navajajo na spoštovanje različnih mnenj in strpnost. Pri tem je pomembno upoštevati vrednote kulture sobivanja, človekove pravice, dostojanstvo, kulturno dediščino in kulturno raznolikost.

2.8 Priporočila za preverjanje in ocenjevanje znanja

Pri pouku likovne umetnosti preverjanje znanja razumemo kot vrednotenje likovne dejavnosti dijakov in predstavlja sestavni del poučevanja likovne umetnosti.

Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018) v 10. členu navaja: »Poleg obveznih načinov in oblik ocenjevanja znanja, določenih v načrtu ocenjevanja znanja, se doseganje standardov znanja in učnih ciljev lahko ocenjuje tudi z vajami, seminarskimi in drugimi nalogami, izdelki oziroma storitvami, zagovori, nastopi, mapo dosežkov in podobno.«

Pri pouku Likovne umetnosti se ocenjuje likovna dejavnost dijakov. Učitelj naj bo pri ocenjevanju pozoren na nekatere izzive številčnega ocenjevanja pri likovni umetnosti kot so: potencialna subjektivnost ocenjevanja, nezmožnost natančnega ocenjevanja osebne izkušnje, ki se lahko kaže ali ne kaže skozi posredovano sporočilo v likovnem izdelku (izvirnost motiva), omejevanje ustvarjalnosti z namenom sledenja ozko postavljenim merilom, izpostavljenost učitelja pritiskom okolice (drugi učitelji na šoli, vodstvo šole in starši).

Ocena pri pouku Likovne umetnosti naj bo odraz dijakovega napredka na kognitivnem, psihomotoričnem in afektivnem področju. Napredka učitelj ne more ocenjevati na enem samem izdelku, napredek se lahko ocenjuje zgolj skozi proces. Priporočljiv način ocenjevanja pri pouku likovne umetnosti je ocenjevanje mape izdelkov, ki vsebuje več likovnih izdelkov dijakov, tudi morebitne skice, neuspele likovne rešitve ipd. Merila za ocenjevanje večje skupine izdelkov izhajajo iz splošnih meril za vrednotenje izdelkov, in sicer obvladovanje likovnega jezika in likovne tehnike ter izvirnost likovnega motiva. Tako pridobljena ocena lahko bolj objektivno pokaže, kako je dijak izvedel zastavljene likovne naloge in kakšen je bil pri tem njegov napredek.

Primer dobre prakse je lahko kreiranje elektronskih map, v katere dijaki nalagajo vse fotografije svojih likovnih del. Vsak dijak ima svojo mapo v skupni rabi z učiteljem, v kateri se nahajajo tudi opisi likovnih nalog, merila za vrednotenje posameznih izdelkov ter merila za ocenjevanje skupine likovnih izdelkov.

Priporočeni oz. možni načini izkazovanja znanja

Učenec lahko izkaže svoje znanje na različne načine. Glede na naravo predmeta likovna umetnost, ki naj bi potekal ob povezovanju treh tem predlagamo skupne priporočene oz. možne načine izkazovanja znanja v enovitem zapisu.

Učenec lahko izkaže svoje znanje na različne načine:

- » z likovnim izdelkom ali likovno mapo,
- » ob zagovoru lastnega izdelka,
- » likovni analizi umetnine ali likovnega izdelka,
- » likovni skicirki ali vizualnem dnevniku,
- » okviru samostojne ali skupinske projektne naloge,
- » poročilu dela,
- » ustni ali pisni obliki v procesu dela in
- » drugih oblikah.

2.9 Priporočila za izvedbo v pri delu z dijaki s posebnimi potrebami

Dijaki s posebnimi potrebami so po ZUOPP-1 (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011): otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami in otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Dijakom s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami učitelj preko dobre (inkluzivne) poučevalne prakse ter prilagoditev, opredeljenih v dijakovem individualiziranem programu, zagotavlja prilagojeno izvajanje učnega procesa in procesa preverjanja in ocenjevanja znanja. Poznavanje in **upoštevanje dijakovih primanjkljajev, ovir oz. motenj narekuje fleksibilno uporabo didaktično-metodičnih pristopov in ugotavljanje doseganja standardov znanja.**

Strokovna skupina z vključenimi vsemi učitelji, ki poučujejo dijaka na šoli, pripravi individualiziran program izobraževanja za dijaka, ki vključuje prilagoditve v izvajanju procesa pouka ter v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja. Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018) v 2. členu navaja »Izvajanje določb tega pravilnika se za dijake s posebnimi potrebami prilagodi, če je to določeno v odločbi o usmeritvi dijaka oziroma v ustreznih aktih, v katerih je določen način prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja.«

Učitelj prilagaja poti za doseg istega cilja glede na dijakove posebne vzgojno-izobraževalne potrebe in ne zgolj glede na opredelitev primanjkljaja, ovire oz. motnje. Pomembno je dobro poznavanje dijaka in vpliva POM na njegovo celostno funkcioniranje, zato naj učitelji svoje strokovno znanje dopolnjujejo tudi s področja dela z dijaki s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. **Prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa ter učiteljevi pristopi se tekom leta sprti evalvirajo in na podlagi ugotovitev o njihovi učinkovitosti in dijakovem napredku, dopolnjujejo in/ali spreminjajo, po potrebi tudi opuščajo.**

V pomoč so Navodila za delo z učenci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo (2025), ki opredeljujejo nekatere možne prilagoditve pri delu z dijaki s posebnimi VIZ potrebami in so učitelju ob upoštevanju specifik predmeta vodilo pri načrtovanju in poučevanju.

Večina dijakov s primanjkljaji lahko v inkluzivno naravnanih poučevalnih pristopih ob učinkoviti vizualizaciji pouka, likovnem ustvarjanju in podpori učitelja pri likovnem snovanju učinkovito pridobiva nova znanja in veščine. Pri načrtovanju in izvedbi pouka lahko izstopajo tri skupine dijakov s specifičnimi primanjkljaji. Zato v nadaljevanju navajamo nekaj predlogov usmerjenih v delo z tovrstnimi dijaki.

Slepi in slabovidni dijaki oz. dijaki z okvaro vidne funkcije

Slepim in ali slabovidnim dijakom oz. dijakom z okvaro vidne funkcije prilagajamo delo pri ciljih in standardih znanj vseh treh tem. Dijakom, ki težko ločijo barve prilagodimo npr. usvajanje barvnih tonov in odtenkov, kontrastnih in harmoničnih barvnih odnosov, saj imajo težave z ločevanjem in komponiranjem posameznih barvnih odtenkov. Pri teh dijakih je pomembna dobra osvetlitev učilnice oz. delovnega prostora kjer ustvarjajo, zato je smiselno urediti njihovo delovno mesto v bližini neposrednega vira svetlobe (okno ali svetilo). Pri dijakih z barvno slepoto usvajanje barvnih odnosov kot je npr. komplementarni kontrast prilagodimo specifični okvare vidne funkcije dijaka.

Gibalno ovirani dijaki

Skupina dijakov z gibalno oviranostjo lahko izkazuje motorične težave pri risanju in slikanju, izdelavi grafike ali na splošno pri rokovanju z materiali kot npr. rezanje papirja, upogibanje žice ipd. Pri takšnih dijakih je smiselno prilagoditi likovno tehniko, s katero bodo lahko dosegli zastavljene cilje in standarde znanj. Pri iskanju rešitev se učitelj lahko nasloni na preproste likovne tehnike npr. debelejši svinčnik ali oglje, voščenska, tisk s pečetniki ipd., kjer je sled materiala neposredno vidna na slikovni površini.

Dijaki z avtističnimi motnjami

Pri dijakih z avtističnimi motnjami je pomembna rutina, ki izhaja iz delovnega mesta dijaka, jasnih navodil in prilagoditve pristopov. Takšnim dijakom je priporočljivo omogočiti takšne likovne tehnike, s katerimi bodo lahko dosegali cilje in standarde znanj npr. če se dijak ne zmore izraziti v likovni tehniki tempera zaradi nezmožnosti nadziranja nanosa barv mu lahko omogočimo slikarsko izkušnjo z voščenkami ali oljnimi pasteli, kjer nanos barv lažje nadzira.

3. UMETNOSTNOZGODOVINSKI DEL

3.1 Didaktične strategije in metode

Izhodišče za pouk umetnostne zgodovine predstavlja **model globalnega učenja**, ki celostno obravnava dijakov razvoj, na kognitivnem, čustvenem in telesnem področju; v središče namesto učne vsebine ali učitelja postavlja dijaka z vsemi njegovimi individualnimi posebnostmi ter s tem opolnomoči dijaka za dejavnejši in učinkovitejši učni proces. Učenje se poraja v dijakovem notranjem svetu (kot intrinzični proces) na doživljajski, čutni, čustveni in kognitivni ravni, učitelj pa ga s svojim poučevanjem zgolj omogoča in spodbuja. Obravnavanje učne snovi zato poteka **induktivno**: na podlagi konkretnih primerov za izbrano umetnostno obdobje, slog ali smer značilnih umetnin dijaki oblikujejo generalizacije oz. ugotovitve in spoznanja, ki so dokaz razumevanja in znanja ter hkrati omogočijo njegov transfer v nove učne in življenjske situacije, s tem pa zagotovijo njegovo uporabnost. Da dijak pride do generalizacij, se priporoča primerjalna obravnava umetnin. Če želimo izpostaviti skupne značilnosti, iščemo primerjave znotraj obravnavanega obdobja ali smeri, kadar iščemo razlike, posežemo po primerih iz predhodnih ali sočasnih obdobj, vendar konceptualno, formalno ali vsebinsko nesorodnih smeri. Pri **obravnavi umetniškega dela** izhajamo iz dijakove recepcije in doživljanja umetnine, ki ju

učitelj usmerja in spodbuja z vprašanji; dijak na podlagi natančnega opazovanja skuša razbrati vsebino in sporočilo dela, videno povezuje z lastnimi izkušnjami, pomembno vlogo ima njegova interpretacija. Učitelj dijakom posreduje umetnostnozgodovinsko razlago umetnine, do katere se dijaki opredelijo skozi svoje videnje in razmišljanje. Učitelj z dijaki ugotavlja, katera izrazna sredstva je uporabil umetnik in kakšna je njihova vloga pri oblikovanju pomena oz. sporočila. Za razumevanje umetnine je pomembna njena postavitev v zgodovinski kontekst.

Pri **obravnavi umetniškega dela** se dijak seznani z osnovnimi podatki o umetnini (avtor oziroma avtorica, naslov ali poimenovanje umetnine, čas nastanka, tehnika in podlaga oziroma material, mere, nahajališče, stanje ohranjenosti umetnine, naročnik, v nekaterih primerih tudi provenienca). Metodološki pristop vključuje:

- **oblikovno oz. formalno analizo** umetnine: zajema analizo likovnih prvin – točke, črte, ploskve, barve, telesnosti, prostora;
- **slogovno analizo**: osredotoča se na prvine, značilne za posamezno slogovno obdobje ali individualni izraz umetnika;
- **vsebinsko oz. ikonografsko analizo**: prepoznavanje motiva, razumevanje vsebine in različnih vsebinskih ravni umetniškega dela, njegovih morebitnih simbolnih pomenov in sporočilnosti;
- **kontekstualizacijo**, pri kateri opozorimo na vpetost umetnine v družbenozgodovinske okoliščine njenega nastanka (socialne, geopolitične, ekonomske, tehnološke ipd.), pri čemer izpostavimo ključne kulturnozgodovinske dejavnike (etično-moralne in duhovne vrednote, kulturno in umetnostno tradicijo ipd.);
- **interpretacijo** umetnine, pri kateri opozorimo na zgodovinsko perspektivo (ki se skozi čas spreminja), s katere pristopamo k obravnavi umetniškega dela, in pogojenost interpretacije z duhom sodobnega časa.

Pomemben vidik pouka predstavlja osmišljanje učne snovi, ki pripomore k spominskemu ohranjanju informacij in smiselnem povezovanju z obstoječim predznanjem. Lahko ga dosežemo z **aktualizacijami**, ki pomenijo prenos sporočilnosti umetnine v sodobni čas. Z umestitvijo v učenčev doživljajski svet učno snov povežejo z osebnimi izkušnjami in interesi ter jo tako zasidrajo v dolgotrajni spomin. Sem sodijo primerjave s sodobno umetnostjo, likovne reinterpretacije umetnin in osebne refleksije dijakov ter vzporejanje z aktualnim dogajanjem.

Podobno vlogo igrajo **vizualizacije** kot likovnosnovalna aktivnost v najširšem pomenu besede, s katerimi lahko besedno razlago nadgradimo z nebesednim komentarjem v obliki podobe, s čimer razvijamo dijakovo ustvarjalnost in sposobnost individualnega doživljanja. S tem aktiviramo obe možganski polovici in spodbudimo celostni (kognitivni, moralni in čustveni) razvoj in pripomoremo tudi k metakognitivnemu vidiku (učenju učenja), saj dijak ob tem spoznava, kako dojema in predeluje informacije pri obravnavani snovi.

3.2 Elementi diferenciacije, individualizacije ali personalizacije in formativno spremljanje (FS)

Ob načrtovanju in izvedbi pouka pri dijakih upoštevamo **različne stile** zaznavanja, mišljenja, odločanja in učenja, zato izmenjujemo aktivnosti, ki pri sprejemanju informacij izpostavijo določen zaznavni kanal oz. čutilo. Zavestno kombiniramo sprejemanje informacij po različnih zaznavnih kanalih, ne le preko vizualnega, ki v umetnostni zgodovini sicer tradicionalno prevladuje. **Veččutno poučevanje in učenje** ne predstavljata zgolj zabavne popestritve pouka, ampak sta premišljeno usmerjena v izgradnjo kompleksnejše predstave o umetnostnih slogih in pojavih, ki vključuje tudi doajemanje na nebesedni ravni.

Enega ključnih vzvodov individualizacije pri učnih situacijah, ki vključujejo samostojno delo, predstavlja **izbirnost pri naboru umetnin**, ki dijaku metakognitivno razkriva njegove lastne izkušnje, interese in zanimanja ter ga vodi na pot samoregulativnega učenja. Na ta način lahko učno snov spoznava na primerih, ki so zanj zanimivejši, aktualnejši ali so mu vsebinsko oziroma estetsko intuitivno bližje, kar je pomemben element notranje motivacije za učenje, razumevanje in trajnejšo zapomnitev. Izbor lahko prilagodimo za dvojezično kulturno okolje tako, da vključimo primere slovenskih in madžarskih ustvarjalcev, kar prispeva k večji povezanosti z lastno identiteto in slovensko in madžarsko kulturno dediščino. Tovrstna individualizacija skupaj z diferenciacijo pri skupinskem delu in didaktično pestrostjo prispeva k optimalnemu doseganju ciljev na ravni minimalnih standardov ali standardov na višjih ravneh Bloomove taksonomske lestvice. Izbor lahko prilagodimo za dvojezično kulturno okolje tako, da vključimo primere slovenskih in madžarskih ustvarjalcev, kar prispeva k večji povezanosti z lastno identiteto ter slovensko in madžarsko kulturno dediščino.

Formativno spremljanje daje poudarek na nenehno spremljanje dijakovega napredka, ki mu v nadaljevanju prilagajamo proces formiranja znanja. V pouk lahko zajamemo vseh pet elementov formativnega spremljanja: namene učenja in kriterije uspešnosti, ki jih izpeljemo iz ciljev in standardov znanja, dokaze o učenju, povratno informacijo, vprašanja v podporo učenju ter samovrednotenje in vrstniško vrednotenje. Poudarek je na sprotni povratni informaciji, ki naj dijaku odgovori na naslednja vprašanja: 1) Kje sem trenutno? 2) Kje so moje pomanjkljivosti? 3) Kaj moram narediti drugače, da bom izboljšal svoje znanje? Povratna informacija naj bo pravočasna, spoštljiva, a jasna, konkretna in uporabna, s predlogi za izboljšave, ki naj jim sledi priložnost za napredovanje.

3.3 Didaktična gradiva

Bucik, N., Požar Matijašič, N., Pirc, V. (ur.) (2021) *Kulturno-umetnostna vzgoja*. Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol. Dostopno na: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ml7nuhv>

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Germ, T. (2001). *Podobe antičnih bogov v likovni umetnosti od antike do izteka baroka*. DZS.

Germ, T. idr. (2008). *Umetnostna zgodovina - Slikovna zbirka za SM*. RIC, Ljubljana.

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina (učbenik za 1. letnik)*. DZS.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Golob, N. (2011). *Umetnostna zgodovina na maturi*. DZS.

Höfler, J. (1994). *Osnove likovne umetnosti*. DZS.

Kocjan M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: i učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Vidrih, R. & Dolšina Delač, M. (2025). *Umetnostna zgodovina na maturi*. Mladinska knjiga.

Zgonik, N. idr. (2012). *Umetnostna zgodovina – izbrani temeljni spomeniki za SM*. RIC.

Zgonik N. (ur.) (2013), *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje*. Študentska založba. Dostopno na: <https://pojmovnik.si/>

3.4 Učenje izven učilnic

Spoznavanje umetnin se prične z njihovim doživljanjem, ki se prvenstveno udejanji kot intelektualna in čustvena subjektivna izkušnja ter šele v naslednji fazi metodološko strukturiranega obravnavanja preide na objektivnejšo raven. Prav zaradi zagotavljanja pristnosti prvega stika z originalno umetnino in ne le z njeno projicirano podobo v učilnici, je pri umetnostni zgodovini ključno **terensko delo**, torej obiskovanje muzejev, galerij in arhitekturnih spomenikov, še posebej pri učnih vsebinah (npr. gotska umetnost, baročna umetnost, secesijska umetnost, umetnost 20. in 21. stoletja), ki jih je možno obravnavati na podlagi umetnostne dediščine lokalnega okolja. Učenje ob originalih obenem ponuja konkretnjšo in jasnejšo predstavo o materialnih značilnostih umetnin, torej o velikosti, materialu, obliki in umestitvi v prostor. Doživljanje umetnosti *in situ* tudi učinkoviteje izgrajuje pozitiven odnos do njihovega pomena in do konservatorskih vprašanj njihovega varovanja, s čimer se privzgaja odnos do kulturne dediščine.

Pri umetninah, ki jih zaradi prostorske oddaljenosti nahajališč težje spoznavamo v njihovem dejanskem okolju, si pomagamo s spletnimi stranmi umetnostnih ustanov, njihovimi **digitalnimi zbirkami** in možnostmi **virtualnih sprehodov**. Izobraževalni videoposnetki ter druga digitalna in spletna orodja so nam v pomoč tudi pri uničenih spomenikih, ki jih poznamo le preko rekonstrukcij, in pri spomenikih starejših obdobj, ki so v razvalinah.

Skozi projektno učno delo (npr. postavitve šolske likovne razstave), v sodelovanju z institucijami iz lokalnega okolja (npr. raziskovanje lokalne umetnostne dediščine) ali senčenja na delovnem mestu (npr. kustos za en dan v lokalnem muzeju ali galeriji) lahko prakticiramo **izkustveno učenje**, ki združuje teoretično pridobljena posplošena znanja s posameznikovo subjektivno izkušnjo.

3.5 Povezovanje znanja (transfer, medpredmetnost)

Umetnostna zgodovina je interdisciplinarna stroka, ki povezuje različna področja humanistike, družboslovja in drugih disciplin. Kontekstualizacija in aktualizacija, s katerima zaokrožimo ustaljeni metodološki postopek analiziranja umetnin, sta nujno pogojeni z **interdisciplinarnim pristopom**. Medpredmetne korelacije izvaja učitelj ob izbranih umetniških delih, lahko pa se udejanjajo tudi skozi medpredmetno zasnovane ure, pri katerih se povezuje z učitelji drugih predmetnih področij ali zunanjimi strokovnjaki. Priporoča se tudi projektno učno delo s pristopom avtentičnega učenja, ki simulira resnične življenjske situacije (dijaki v vlogi kuratorjev šolskih likovnih razstav, kot pisci recenzij razstav, turistični vodniki itd.) ter zahteva vključevanje znanja in kompetenc različnih disciplin.

Dijak pri umetnostni zgodovini postopoma nadgrajuje znanje s področja likovne umetnosti, ki ga je pridobil že v osnovni šoli. Sem sodi tudi nabor pojmov, ki se zato na začetku šolskega leta le osvežijo:

- » likovna umetnost
- » stensko slikarstvo, tabelno slikarstvo, knjižno slikarstvo, freska, mozaik, slikana okna
- » oljne barve, tempera, akvarel, akril, pastel, risba
- » grafika: bakrorez, jedkanica, linorez, litografija
- » kiparstvo: obla plastika, relief, modeliranje, klesanje, ulivanje
- » arhitekturne naloge: svetišče, cerkev, grad, palača, stolpnica

- » osnovni konstrukcijski elementi: stena, steber, slop lok, obok, kupola
- » arhitekturne zasnove: tloris, longitudinalni/vzdolžni, centralni/središčni
- » umetnostna obrt, unikatno oblikovanje, grafično oblikovanje, fotografija
- » opredelitev oblikovnih prvin: oblikovanje telesnosti (modelacija, grafična modulacija, barvna modulacija)
- » oblikovanje prostora (zaprt, odprt, globok, plitek prostor)
- » perspektiva (geometrijska, zračna, barvna)
- » kompozicija: simetrična, asimetrična, prosta/nevezana, osna, diagonalna
- » barva: primarne in sekundarne barve, barvna nasičenost, barvni kontrasti
- » svetloba: razpršena, fokusirana

Pri pouku umetnostne zgodovine učitelj zavzame vlogo **mentorja in moderatorja**, ki načrtuje ugodno, za učenje in razmišljanje spodbudno učno okolje. Priskrbi ustrezno slikovno gradivo ter organizira učne situacije in spodbuja dijake, da teoretična znanja povezujejo s praktičnimi veščinami, predhodnimi izkuštvi ter že pridobljenim vedenjem in razumevanjem. Spodbuja zadovoljstvo ob uspehu, ki oblikuje samozavest in prispeva k osebnostni rasti. Popravlja napake, skrenitve s poti usmerja nazaj proti učnim ciljem in nudi strokovno oporo v obliki dodatne razlage. Z vsem tem pomaga učencem karseda učinkovito in hitro dosegati učne cilje.

Ker je predmet likovna umetnost sestavljen iz dveh delov, je smiselno v pouk vključevati tudi t. i.

znotrajpredmetne povezave: Pri vsaki temi modula umetnostna zgodovina so podani predlogi za tri različno dolge delavnice (mala, srednja in dolga naloga). Prvo, malo, kratko nalogo lahko učitelj vključi med razlago teme in naredi pouk bolj razgiban, dejaven, tako da v dijakovem vizualnem spominu in z doživetji v periodičnem spominu te kratke naloge pustijo spominska sidra za pomnjenje povezanih tem ter izkušnjsko poglobljajo razumevanje tem.

Drugo, srednje zahtevno, učitelj posreduje dijakom z navodili za domačo nalogo, izročki, tako da dijaki delo načrtujejo in opravijo doma. Predvidene naloge so zasnovane veččutno z raznolikimi taktilnimi materiali, raznih vonjalnih in barvnih vrednosti, zahtevajo različne tehnične pristope in skupaj pokrijejo raznolika področja likovnega ustvarjanja z namenom, da se aktivirajo motorični in čutnozaznavni sistemi telesa in hkrati več področij možganov, ob izvedbah nalog je dijak čuječen in razvija občutek za prostor ter prostorsko predstavo. Svoje delo zaključi, ko v razredu primerja izdelke s sošolci, doživlja sinergijo razstave, se čudi raznolikosti rešitev in ob svojem opravljenem delu začuti zadoščenje. Med ponujenimi aktivnostmi lahko najde najljubšo obogatitev za vseživljenjsko zdravo preživljanje prostega časa, živi zdrav življenjski slog in kulturo – jo soustvarja in doživlja.

Tretja naloga je daljša in je predlog za kompleksno likovno snovanje, ki poteka v razredu več ur pod učiteljevo taktirko. Te ure učitelj snuje sam tako, da hkrati uresničuje cilje likovnega snovanja in umetnostne zgodovine ter prepleta učne vsebine obeh modulov, vključuje dijake v skupinsko delo, predvidi skupni učinek celote. Predlog tretje naloge je največkrat aktualizacija umetnostnozgodovinske teme v povezavi s pojavi iz sodobne in sočasne umetnosti.

Strategije teh tristopenjskih delavnic so podprte z Bloomovo taksonomijo in teorijo socialnega učenja. Dijaki za določena teoretska znanja pridobijo izkustvo, osebni vpogled v potek ustvarjalnih dejavnosti v različnih paradigmah, tehnologijah, medijih in konceptualnih pristopih. Dobijo priložnost za lastno izražanje in kreativnost, včasih razbremenitev stresa. Tak pristop je oaza za izgradnjo lastne izraznosti in identitete dijaka. Želimo tudi, da učitelj ob preizkušanju predlaganih primerov v učni praksi najde navdih za lastne ideje povezovanja obeh modulov učnega načrta.

3.6 Vključenost področij skupnih ciljev

Interdisciplinarno naravnana umetnostna zgodovina, ki se ukvarja s področjem kulture in ožje likovne ter vizualnih umetnosti, ima kot stičišče drugih humanističnih in družboslovnih strok v gimnazijskem izobraževanju pomembno splošnoizobraževalno vlogo, zato lahko učinkovito vključuje vseh pet področij skupnih ciljev, med njimi pa še posebej področji jezik, državljanstvo, kultura in umetnost ter zdravje in dobrobit.

Skupni cilji s področja **jezika, državljanstva, kulture in umetnosti** se v veliki meri uresničujejo na področju umetnosti in se posledično prekrivajo s predmetnimi cilji pri vseh umetnostnozgodovinskih temah. Učitelj spodbuja dijaka k raziskovanju in spoznavanju kulture in umetnosti, umetniških del in avtorjev, umetniških zvrsti in njihovih izraznih sredstev v zgodovinskem in kulturnem kontekstu, ter skozi vse teme krepi dijakove zmožnosti izražanja z umetnostnozgodovinsko terminologijo ter skrbi za ustrezno govorno in pisno raven strokovnega jezika. Ob srečevanju z umetniškimi deli dijak razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti, da razmišlja o njih skupaj z drugimi, ob čemer razvija kritično mišljenje in aktivno državljsko držo. V stiku z umetnostjo lokalnega okolja in spoznavanjem nacionalne umetnostne dediščine krepi zavest o nacionalni identiteti. Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in povezovanju s kulturnim in družbenim okoljem. To je še posebej pomembno za dvojezično kulturno okolje, saj omogoča dijakom, da z umetnostjo bolje razumejo in ohranjajo svojo kulturno dediščino. Povezovanje s slovenskimi in madžarskimi kulturnimi institucijami dodatno prispeva k ohranjanju in razvoju kulturne identitete ter spodbuja medgeneracijski prenos znanja in vrednot.

Cilji s področja **zdravja in dobrobiti** naslavlajo oz. so usmerjeni v zaznavanje in prepoznavanje lastnega doživljanja ter zmožnosti razumevanje in prevzemanja perspektive drugega. Ob obravnavi in analizi umetniških del učitelj dijake spodbuja in usmerja k prožnemu, odprtemu načinu razmišljanja, preko katerega dijaki ozaveščajo lastno doživljanje in vedenje, prepoznavajo raznolikost v ožjih in širših okoljih ter krepijo zmožnost razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. Ustvarjalne naloge nudijo dijakom bolj sproščeno, kreativno vzdušje, ki jim omogoča notranje umirjanje in vzpostavljanje stika s samim seboj. Poleg tega neposredno srečevanje z umetniškimi deli v galerijah, muzejih in odprtih prostorih nudi možnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa in osebno izpolnitev, ki je pomemben del psihofizičnega zdravja in dobrobiti.

Pri vseh umetnostnozgodovinskih temah, zlasti pri raziskovanju in interpretaciji umetnostnih del ter kulturne dediščine se spodbuja razvoj **digitalnih kompetenc**. Za učinkovito poučevanje moramo biti tudi sami opremljeni z digitalnimi kompetencami, o katerih se lahko natančneje poučimo v priročniku **DigComp 2.2 - Okvir digitalnih kompetenc za državljane z novimi primeri rabe znanja**, ki je dosegljiv na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>.

Glede na zastavljene cilje pri umetnostni zgodovini pri raziskovanju zgodovinskih virov ali umetnostnih del (digitalnih rekonstrukcij, videov, učnih gradiv idr.) razvijamo kompetence brskanja, iskanja, filtriranja podatkov,

informacij in digitalnih vsebin (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=14>) ter tako poglobljamo informacijsko pismenost in izboljšujemo strategije iskanja.

Kompetenco deljenja podatkov informacij in digitalnih vsebin z drugimi razvijamo tudi preko samostojnega ali skupinskega dela. Ob uporabi ustreznih digitalnih tehnologij dijake seznanjamo s praksami navajanja virov in avtorstva, kar lahko raziščemo na povezavi (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=17>).

Ustvarjalno uporabo digitalne tehnologije in digitalnih orodij za ustvarjanje digitalnih vsebin (npr. video posnetki, interaktivne predstavitve, digitalne infografike, digitalni katalogi lokalne kulturne dediščine ...) vključimo in razvijamo zlasti pri projektne delu. Kako uporabiti digitalna orodja in tehnologije za ustvarjanje znanja lahko raziščemo na povezavi (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=52>).

Pri vseh umetnostnozgodovinskih temah, predvsem pri obravnavi arhitekture in urbanizma, učitelj razvija in uresničuje cilje s področja **trajnostnega razvoja**; tako lahko pri srečevanju s kulturno in naravno dediščino skupaj z dijaki presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni. Spoznavanje umetnostne dediščine lokalnega in širšega prostora ter ekološko naravnanih sodobnih umetniških praks (ter arhitekturnih in oblikovalskih rešitev) oblikuje zavest o pomenu njenega ohranjanja in vzpostavlja ozaveščen odnos do naravnega in kulturnega okolja ter spodbuja dijakovo opredelitev za trajnostni razvoj. Ob obravnavi umetniških projektov, ki naslavljajo ekološko problematiko, se seznanjajo z razmislekom o kreativnih možnostih in eksperimentalnimi pristopi, pri soočanju z okoljsko krizo in varovanjem naravnega okolja.

V okviru umetnostne zgodovine so za udejanjanje posameznih podkompetenc **podjetnosti** priložnosti predvsem na področju skupinskega in projektne dela ter izkustvenega učenja, pri čemer sta v ospredju podkompetenci ustvarjalnosti in sodelovanja. Dijak se lahko navezuje na lokalno okolje in njegovo umetnostno podobo, pri čemer išče problemske izzive in priložnosti za načrtovanje ustvarjalnih nalog ter z dejavnim uresničevanjem le-teh ustvarja dobrobit za druge (npr. priprava zloženke, spletnih strani, okrogle mize, ki obravnavajo lokalno kulturno dediščino in okolje, priprava in odprtje likovne razstave ali umetniškega dogodka ipd.); pri tem se lahko povezuje s sovrstniki, predstavniki šolske in lokalne skupnosti idr.

3.7 Podpora digitalne tehnologije

Dijaki za sistematično in načrtno razvijanje posamezne digitalne kompetence potrebujejo digitalne naprave (računalniška učilnica ali mobilne naprave) in učitelja, ki bo pripravil dejavnosti za dijake, ki jih bodo izvajali pri pouku. Poleg tega bi jih moral učitelj naučiti uporabljati tudi morebitne aplikacije in orodja.

Slikovno gradivo pri umetnostni zgodovini ne pomeni le dobrodošle dodatne ilustracije učne snovi kot pri ostalih predmetih, ampak je primarni učni vir, iz katerega izhajamo pri konstrukciji znanja. Prav zaradi tega sta razvoj in dosegljivost učne tehnologije že od samega začetka vplivala na kvaliteto pouka. Zanj sta v sodobni šoli nujna računalnik in povezani digitalni projektor oz. zaslon, s katerima zagotovimo prikaz kvalitetnih reprodukcij in fotografij umetnin, iz katerih izhaja induktivno naravnana razlaga. Na kakovost vplivata tudi velikost prikaza in možnost ustrezne zatemnitve učilnice.

Nujen je dostop do spleta, ki poleg ogledov virtualnih umetnostnih zbirk najpomembnejših muzejev in galerij ter virtualnih sprehodov po različnih institucijah, najdiščih in prizoriščih omogoča tudi ogled umetniških videov, posnetkov performansov in drugih umetniških dogodkov, ki jih fotografija kot statični medij brez zvoka ne more

korektno predstaviti. K temu se pridružuje še uporaba različnih didaktičnih aplikacij, platform in spletnih orodij ter programi, ki temeljijo na uporabi umetne inteligence.

Pri vseh oblikah slikovnega gradiva je pomembno zagotavljanje kvalitete ločljivosti, ohranjanja velikostnih razmerij in barvne korektnosti. Pozorni smo tudi na omejitve glede avtorskih pravic.

3.8 Strokovna in znanstvena gradiva

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Dolšina Delač, M., Paulič, O., Golob, N. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani, dostopno na: <https://doi.org/10.4312/9789612971441>

Donahue Wallace, K., La Follette, L., Pappas, A. (ur.) (2008). *Teaching Art History with New Technologies: Reflections and Case Studies*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Rose, M. in Hendrick, T. L. (2018). Multisensory and Active Learning Approaches to Teaching Medieval Art. *Art History Pedagogy & Practice* 3 (1), članek 4. 28 str. 3. 1. 2021 dostopno na: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mkocu0j>

Rutar Ilc, Z. & Ostan N. (ur.) (2022). *Vzgoja & izobraževanje: vizualna pismenost med umetnostjo in kulturo* 53(5). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/21jvno2>

3.9 Primeri učiteljev

Glej primere pri posameznih temah.

Zbir učnih priprav študentov pedagoške smeri druge stopnje študija umetnostne zgodovine je dostopen na spletni strani, ki je nastala v okviru predmeta Sodobni pristopi k poučevanju in učenju umetnostne zgodovine na Oddelku za umetnostno zgodovino FF UL.

3.10 Priporočila za vrednotenje znanja (priporočeni načini izkazovanja znanja, opisni kriteriji)

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Preverjanje znanja vseskozi spremlja obravnavanje učne snovi na osnovi formativnega spremljanja. V obliki povratne informacije od dijaka k učitelju usmerja nadaljnje poučevanje: organizacijo učnih situacij in didaktično predelavo učne snovi. Povratna informacija ažurno poteka tudi v smeri od učitelja k dijaku, saj lahko na podlagi tega dijak spremeni svoje vedenje (sledenje pri pouku, izdelavo in organizacijo zapiskov, organizacijo časa za samostojno učenje in učne metode itd.) ter izboljša svoje znanje, veščine in kompetence. Povratna informacija je objektivna, konkretna in neposredna, a izrečena na spoštljiv in spodbuden način.

Ocenjevanje znanja poteka na različne načine oziroma na vsaj dva od naslednjih: pisno, ustno, s pisnimi izdelki in z ustnimi predstavitvami, ki jih učitelj smiselno vključi v svoj načrt ocenjevanja glede na zaporedje in način doseganja ciljev. Pri pisnem ocenjevanju upošteva, da je v naboru približno polovica nalog, ki preverja cilje na ravni minimalnih standardov, ostale naloge lahko posegajo na višje ravni, vedno pa v skladu s kognitivno zahtevnostjo zastavljenih ciljev. Meje za pisne ocene v obliki odstotkov ali števila točk učitelj določi pred

začetkom šolskega leta. Pri drugih načinih ocenjevanja znanja (ustno, s pisnimi izdelki in z ustnimi predstavami) oceno oblikuje na podlagi opisnikov, ki jih prav tako pripravi do začetka šolskega leta. Na začetku šolskega leta dijake seznani s številom ocen, načini ocenjevanja, mejami za ocene in opisniki.

Pri ustnem ocenjevanju lahko upoštevamo naslednje opisnike:

Ocena	1 Dijak:	2 Dijak:	3 Dijak:	4 Dijak:	5 Dijak:
Opisniki	- ne navede nobene bistvene značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri ali jih navede premalo; ne zna ga/jo ustrezno kronološko ter geografsko umestiti; - ne navede nobenega avtorja in umetnine; - ne uporablja ustrezne terminologije; - ne poda nobene primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	- ob večji pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/jo z manjšimi napakami kronološko ter geografsko umesti; - navede vsaj enega avtorja in umetnino; - uporablja terminologijo, a ne vedno ustrezno in ne dosledno; - ob večji pomoči učitelja podaja vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	- ob pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/jo ustrezno kronološko ter geografsko umesti; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - navede nekaj najpomembnejših avtorjev in umetnin; - uporablja ustrezno terminologijo, vendar ne dosledno; - ob pomoči učitelja podaja vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	- ob manjši pomoči učitelja predstavi splošne značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/jo ustrezno kronološko ter geografsko umesti; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - navede večino najpomembnejših avtorjev in umetnin; - uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je skoraj v celoti dosleden; - podaja vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	- samostojno predstavi splošne značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/jo ustrezno kronološko ter geografsko umesti; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - navede vse najpomembnejše avtorje in umetnine; - uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je popolnoma dosleden; - podaja smiselne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.

Pri ocenjevanju pisnih izdelkov lahko upoštevamo naslednje opisnike:

Ocena Opisniki po kategorijah	1 Dijak:	2 Dijak:	3 Dijak:	4 Dijak:	5 Dijak:
Strokovna ustreznost	- pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; - je pomanjkljivo predstavil temo.	- je zadovoljivo predstavil temo, a se je večkrat ponavljal ter izpostavil le očitna in pogosto banalna dejstva.	- je načeloma korektno predstavil temo, a se je nekajkrat ponavljal ter izpostavil predvsem očitna in pogosto banalna dejstva.	- je korektno predstavil temo, a informacij ni kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke.	- je celostno (z več vidikov) predstavil temo, pri čemer je informacije kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke, ki so relevantni za izbrano likovno delo.
Terminološka ustreznost	- pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; - ni uporabljal ali je napačno uporabljal strokovno terminologijo; - besedilo ni berljivo.	- je deloma pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno; - besedilo je težko berljivo.	- je sicer pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno; - besedilo je berljivo.	- je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce); - besedilo je lahko berljivo.	- je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce); - besedilo je tekoče berljivo.
Zbiranje in navajanje virov	- pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; - ni navedel virov ali je pomanjkljivo navedel en sam vir; - ni uporabil zanesljivih oziroma preverljivih podatkov.	- je uporabil le nekaj lahko dosegljivih virov, ki jih je pomanjkljivo in nedosledno navedel; - z viri ni pokrtil skoraj nobenega od vidikov likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovne analize), ki ga je obravnaval.	- je uporabil več lahko dosegljivih virov, a jih je pomanjkljivo ali nedosledno navedel; - z viri ni pokrtil vseh vidikov likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovne analize), ki ga je obravnaval.	- je uporabil različne vire, ki jih ni dosledno navedel; - z viri je pokrtil vse vidike likovnega dela (vsebinsko, formalno in slogovno analizo), ki ga je obravnaval.	- je uporabil različne vire, ki jih je dosledno navedel - s kritično izbranimi viri je pokrtil vse vidike likovnega dela (vsebinsko, formalno in slogovno analizo), ki ga je obravnaval.

Umestitev v širši kontekst	- pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; - je temo obravnaval izolirano in pomanjkljivo; - umetniškega dela ni povezoval oziroma ga primerjal z drugimi in ni opisal njegovega pomena za lokalno oziroma širše okolje.	- je pri obravnavanju teme le delno upošteval širši kontekst, a manj prepričljivo, saj ni navedel primerjav in sorodnih del, družbenih vplivov ipd.; - ni izpostavil pomena umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.	- je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, a manj prepričljivo, saj je navedel le delno ustrezne primerjave, le eno sorodno delo oziroma je le približno nakazal vpetost v družbo; - je zgolj nakazal pomen umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.	- je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, ki ga je korektno opisal: navedel je primerjave in sorodna dela, družbene vplive ipd.; - je izpostavil pomen umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.	- je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, ki ga je prepričljivo opisal: navedel je smiselne primerjave in sorodna dela, družbene vplive ipd.; - je izpostavil pomen umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.
Spremljevalne aktivnosti/naloge: portfolio, delovni proces in upoštevanje nasvetov učitelja/mentorja	- pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; - ni opravil ali dokončal vseh spremljevalnih aktivnosti/nalog; - ni izdelal vseh predvidenih izdelkov; - ni upošteval popravkov, komentarjev, dopolnil in nasvetov mentorja.	- je opravil večino spremljevalnih aktivnosti/nalog, nekatere pomanjkljivo in površno; - je izdelal vse izdelke, a z nizko stopnjo izvirnosti, pri tem večinoma ni upošteval navodil; - ni upošteval popravkov, komentarjev, dopolnil in nasvetov mentorja.	- je opravil vse spremljevalne aktivnosti/naloge, nekatere pomanjkljivo ali površno; - je izdelal vse izdelke, a z nizko stopnjo izvirnosti, pri tem pa ni vedno upošteval navodil; - ni v celoti upošteval popravkov, komentarjev, dopolnil in nasvetov mentorja.	- je korektno opravil vse spremljevalne aktivnosti/naloge; - je izdelal vse izdelke, ki so korektni in sledijo danim navodilom; - je v celoti upošteval popravke, komentarje, dopolnila in nasvete mentorja ter konstruktivna opažanja sošolcev.	- je suvereno in natančno opravil vse spremljevalne aktivnosti/naloge; - je izdelal vse izdelke, ki so izvirni in sledijo danim navodilom; - je v celoti upošteval popravke, komentarje, dopolnila in nasvete mentorja ter konstruktivna opažanja sošolcev.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

LIKOVNI JEZIK

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema likovni jezik v gimnaziji razvija, obnavlja, pogloblja, razširja in nadgrajuje znanja likovnega jezika, ki so ga pridobili učenci v osnovni šoli. Tema razširja in pogloblja znanje o likovnih prvinah, likovnih spremenljivkah in načelih likovnega reda ob povezovanju različnih področij likovne umetnosti: risanje, slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, grafika, grafično in industrijsko oblikovanje, oblikovanje unikatnih predmetov, video, animacija, fotografija, digitalni mediji. V gimnazijskem okolju tema likovni jezik pri likovnem prakticiranju odpira priložnost kompleksne rabe, ozaveščenega in osmišljenega povezovanja likovnih elementov, raznovrstnih likovnih pristopov ter svobode raziskovanja v iskanju lastnega osebnega izraza dijaka.

LIKOVNI JEZIK

CILJI

Dijak:

○: prepozna ravni likovnega jezika na primerih umetnin, v lastnih likovnih izdelkih in v likovnih izdelkih svojih sošolcev,

SC (5.2.4.3 | 3.3.2.1 | 3.3.1.1)

○: nadgrajuje znanje o likovnih elementih, likovnih spremenljivkah in načelih likovnega reda,

○: nadgrajuje svoje znanje o gradnji iluzije prostora na dvodimenzionalni ploskvi z uporabo globinskih ključev,

SC (3.1.4.2)

○: v ustvarjalnem procesu povezuje likovne dejavnosti, različne kompozicijske principe in likovne elemente glede na različna likovna področja,

SC (5.2.2.1 | 3.1.4.1)

○: na primerih lastnih likovnih izdelkov, likovnih izdelkov svojih vrstnikov ter umetnin analizira rabo likovnega jezika,

SC (3.1.4.1 | 3.3.1.1)

○: v svojem likovnem delu zna uporabiti/ uporabi likovni jezik, v izdelkih svojih vrstnikov in v umetninah pa ga prepozna.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » v svojih likovnih izdelkih izvirno uporabi likovne elemente, likovne spremenljivke in načela likovnega reda,
- » **na likovnih izdelkih opredeli in vrednoti likovne elemente, likovne spremenljivke ter kompozicijske principe,**
- » v likovnem delu ustvari iluzijo prostora z uporabo globinskih vodil,
- » smiselno poveže likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih.

TERMINI

◦ točka ◦ linija ◦ oblika ◦ ploskev ◦ barva ◦ barvne dimenzije ◦ svetlost ◦ čistost ◦ barvnost ◦ barvni kontrasti ◦ barvna harmonija ◦ simbolika barve ◦ svetlo-temno ◦ svetloba in senca ◦ prostor ◦ prostor glede na likovna področja ◦ linearna perspektiva ◦ prostorski ključ ◦ modelacija ◦ modulacija ◦ zračna perspektiva ◦ barvna perspektiva ◦ kiparski prostor ◦ volumen ◦ masa ◦ pozitiven in negativen kiparski prostor ◦ poln in prazen kiparski prostor ◦ arhitekturni prostor ◦ notranji-zunanji prostor ◦ arhitekturni elementi ◦ urbanizem ◦ krajinska arhitektura ◦ likovne spremenljivke ◦ teža ◦ položaj ◦ smer ◦ velikost ◦ gostota ◦ število ◦ načela likovnega reda ◦ mersko sorazmerje: proporc ◦ zlati rez ◦ ritem ◦ ravnoesje ◦ harmonija ◦ kontrast ◦ enotnost ◦ dominacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V okviru tematskega sklopa likovni jezik učitelj spodbudi dijake k raziskovanju osnovnih konceptov likovnega jezika, kot so linija, točka, oblika, barva, ploskev, svetlo temno, prostor. Razumevanje teh konceptov je ključno za razvoj ustvarjalnosti. Ustvarjalni proces se pri likovnem izražanju prične z opazovanjem pojavov v naravi in okolju našega bivanja. Na podlagi prepoznanih pojmov likovnega jezika pridobljenih z opazovanjem učitelj spodbudi dijake, da razpravljajo o tem, kako umetniki uporabljajo likovni jezik v svojih delih in kako lahko dijaki to uporabijo v svojem ustvarjalnem procesu.

Učitelj dijake uči sistematično prepoznati lastnosti likovnih prvin in opredeliti likovne spremenljivke, ki so v posameznih delih dominantnejše. Učitelj usmerja dijake v prepoznavanje različnih načel likovnega reda in jih sistematično kvalitativno ovrednotiti. Dijaki poglobljajo občutek za povezovanje pojmov likovnega jezika z likovnim prakticiranjem. Preko likovnega prakticiranja učitelj dijake usmerja v razumevanje različnih načinov uporabe likovnega jezika pri likovnem izražanju in k izgrajevanju lastnega likovnega izraza. Učitelj dijake usmerja k sistematičnemu in analitičnemu opazovanju likovnega jezika v umetniških delih ter k vrednotenju lastnih likovnih izdelkov in likovnih izdelkov vrstnikov.

V gimnaziji dijaki povežejo vsa znanja likovnega jezika, pri tem pa razvijajo tudi zmožnosti kompleksnejše likovne analize različnih likovnih struktur. V gimnaziji učitelj spodbuja dijake k razumevanju in osmišljanju pojmov likovnega jezika tudi znotraj sodobne likovne prakse, na primer v performans-u, instalaciji, videu, body art-u.

V okviru tematskega sklopa Likovni jezik učitelj med demonstracijo likovnih tehnik pojasni uporabo različnih elementov likovnega jezika in njihov vpliv na končni likovni izdelek. Izražanje z različnimi likovnimi mediji in

tehnikami dijakom omogoča raziskovanje in eksperimentiranje s koncepti likovnega jezika. Dijaki analizirajo uporabo likovnih elementov in njihovih lastnosti pri oblikovanju likovnih kompozicij.

Dijaki se z likovnim prakticiranjem izražajo na vseh področjih likovne umetnosti: v risbi, grafiki, kiparstvu, slikarstvu, oblikovanju notranjega in zunanjega prostora ter na področjih grafičnega, industrijskega in modnega oblikovanja.

1. TOČKA

Dijaki se s točkami izražajo na vseh področjih likovne umetnosti: v risbi, grafiki, kiparstvu, slikarstvu, arhitekturi in na področju oblikovanja. Spoznavajo različne oblike točk (odprta, zaprta) in značilnosti njihovega psihološkega učinkovanja, kar znajo opredeliti v priznanih umetniških delih, v lastnih likovnih izdelkih in izdelkih vrstnikov. S točkami znajo ustvariti poudarke in napetosti v vizualnih strukturah. Točke uporabljajo za prikazovanje oblik in ploskev, v katerih lahko prikazujejo površine s kombinacijo točkovnih in linijskih rastrov. Z rastru dosegajo učinke svetlostnih razlik, prehodov med svetlostnimi razlikami, iluzije reliefnosti in prostora ter učinke različnih barvnih vrednosti. S točkami upodobijo teksture na oblikah v različnih kombinacijah likovnih upodobitev in v različnih likovnih področjih.

2. LINIJA

Dijaki se z linijami izražajo na vseh področjih likovne umetnosti: v risbi, grafiki, kiparstvu, slikarstvu, arhitekturi in na področju oblikovanja. Spoznavajo različne oblike linij (aktivno, medialno, pasivno, formalno, neformalno) in značilnosti njihovega psihološkega učinkovanja. Različne linije uporabljajo za prikazovanje ploskev, oblik, volumnov, prostora in tekstur. Pri uporabi linij znajo opredeliti njihove lastnosti: velikost, smer, število, gostota, položaj, teža. S spreminjanjem števila in gostote linij prikazujejo svetlo-temni kontrast. S spreminjanjem velikosti, smeri in položajev znajo oblikovati globinska vodila za gradnjo iluzije volumna in prostora na dvodimenzionalni ploskvi. Z linijami oblikujejo likovno kompozicijo s pomočjo načel likovnega reda: ritem, kontrast, harmonija, mersko sorazmerje, ravnovesje, dominacija in enotnost.

Zgled dejavnosti:

RISBA: LINEARNA PERSPEKTIVA

- » Likovne prvine: Oblikujejo risbo linearne perspektive z dvema očičema, pri čemer znajo opredeliti likovne elemente in njihovo soodvisnost. Linija je kot orisna likovna prvina, ploskev in prostor sta kot orisana likovna prvina. Dijaki preko linearne perspektive vrednotijo zgradbo likovnih elementov v kompoziciji in nadgradijo znanje o globinskih vodilih ter njihovi vlogi pri oblikovanju iluzije plastične oblike teles in prostora.
- » Likovne spremenljivke: Izpostavijo likovne spremenljivke, ki so pri oblikovanju linearne perspektive dominantnejše: položaj, velikost, smer in teža. Ob tem upoštevajo vpliv velikosti, položaja in smeri likovnih elementov na vizualno težo, na gradnjo globinskih vodil pri oblikovanju iluzije volumna in prostora na dvodimenzionalni ploskvi.
- » Načela likovnega reda: Izpostavijo načela likovnega reda, ki so pri oblikovanju linearne perspektive dominantnejši: ravnovesje, mersko sorazmerje, dominacija in enotnost. V svojih izdelkih prikažejo dinamično in statično ravnovesje, proporce oblik in obliko kompozicije. V kompoziciji določijo dominantno ter opredelijo različne harmonije in kontraste.

3. PLOSKEV

Upodabljajo ploskev v kombinaciji z drugimi prvinami. S spoznavanjem in vrednotenjem lastnosti ploskev v priznanih delih, v lastnih likovnih delih in delih vrstnikov poglobljajo razumevanje vloge ploskev pri gradnji kompozicije. Pri oblikovanju slikovnih površin znajo ploskve med seboj kombinirati na različne načine: npr. s prekrivanjem, z ukrivljanjem in s prepletanjem. Ploskev je kot gradnik kiparskega in arhitekturnega prostora.

4. BARVA

Spoznajajo različne barvne sisteme in poglobljajo znanja o barvnih lastnostih. Poznajo barvni krog, spoznajo barvno telo in ponovijo barvne dimenzije: barvnost, svetlost, čistost. Barvne dimenzije razložijo na primerih priznanih umetniških del, na lastnih izdelkih in na izdelkih vrstnikov. Barvne lastnosti uporabijo v lastnih likovnih izdelkih. Spoznajo barvno simboliko, jo uporabijo pri oblikovanju lastnih izdelkov in pojasnijo v drugih likovnih delih. Z likovnim prakticiranjem poglobljajo znanja o barvnih kontrastih in barvnih harmonijah, vrednotijo umetniška dela, lastne izdelke in izdelke vrstnikov. S spreminjanjem barvnosti, svetlosti in nasičenosti barve prikazujejo iluzijo prostora. Znanje nadgrajujejo z barvno modelacijo in modulacijo, z zračno in barvno perspektivo.

Zgled dejavnosti:

SLIKARSTVO: BARVNA MODULACIJA

- » Likovne prvine: Z barvno modulacijo naslikajo tihožitje, pri čemer znajo opredeliti likovne prvine in njihovo soodvisnost. Znajo izpostaviti likovne prvine, ki so pri oblikovanju barvne modulacije dominantnejše in poznajo njihovo medsebojno odvisnost: barva in svetlo-temno kot orisna likovna elementa ter oblika in prostor kot orisana likovna elementa. Vrednotijo zgradbo likovnih elementov v kompoziciji in nadgradijo znanje o globinskih ključih ter njihovi vlogi pri oblikovanju plastične oblike teles in prostora. Nadgradijo znanje o likovni prvini oblika in znajo pojasniti značilnosti razmerij oblika - lik - forma. Nadgradijo znanje nauka o barvah in barvnih kontrastih z barvno modulacijo in pri tem upoštevajo, da tople barve uporabljajo za osvetljene dele slike in hladne barve za zatemnjene dele slike.
- » Likovne spremenljivke: Izpostavijo likovne spremenljivke, ki so pri slikanju tihožitja v barvni modulaciji dominantnejše: položaj, velikost, smer in tekstura. Pri gradnji likovne kompozicije so pozorni na vpliv velikosti in položaja oblik na vizualno težo ter njihov vpliv na gradnjo globinskih ključev pri oblikovanju iluzije volumna in prostora na dvodimenzionalni ploskvi.
- » Načela likovnega reda: Izpostavijo načela likovnega reda, ki so pri oblikovanju tihožitja v barvni modulaciji dominantnejši: mersko sorazmerje in kontrast. Pozornost posvečajo proporcem oblik in njihovim medsebojnim razmerjem ter obliki kompozicije kot celote. V kompoziciji določijo dominantno ter opredelijo različne kontraste: oblik, barv, velikosti, smeri, svetlo-temno in drugo. Toplo-hladni in svetlo-temni kontrast uporabijo v barvni modulaciji za prikaz svetlobe in sence. Znotraj barvne modulacije opredelijo ritem stopnjevanja.

5. SVETLO – TEMNO

Svetlo temni kontrast nadgradijo s spoznavanjem svetlostnih ključev in njihovo uporabo v lastnih kompozicijah. Svetlostne ključke (valeurje) prepoznajo in opredelijo v priznanih umetniških delih, v lastnih likovnih izdelkih in izdelkih vrstnikov. V svojih likovnih izdelkih izpeljejo stopnjevanja tonskih vrednosti. Odvisno od smeri

svetlobnih žarkov uporabijo različne vrste senc za oblikovanje plastične oblike teles in prostora (vpliv smeri svetlobnih žarkov na plastični videz predmeta). Volumen in prostor oblikujejo z opazovanjem in upodobitvijo svetlobe in sence. S poznavanjem vizualnega učinka svetlobe in sence v kiparstvu in arhitekturi le tega upoštevajo pri oblikovanju volumna in prostora.

Zgled dejavnosti:

SLIKARSTVO: TONSKO SLIKANJE

- » Likovne prvine: Oblikujejo kompozicijo in pri tem opredelijo likovne prvine in njihovo soodvisnost. Izpostavijo likovne prvine, ki so pri oblikovanju strukture likovnega izdelka dominantnejše: linija in svetlo – temno kot orisni likovni prvini ter oblika in prostor kot orisani likovni prvini. Z oblikovanjem svetlostnih odtenkov in oblikovanjem senc zgradijo iluzijo prostora in volumna na dvodimenzionalni ploskvi. Svetlostni ključ - valeur poiščejo v kompoziciji priznanih umetniških del, v lastnem likovnem izdelku in v izdelkih svojih vrstnikov.
- » Likovne spremenljivke: Izpostavijo likovne spremenljivke, ki so pri oblikovanju kompozicije dominantnejše: velikost, število, položaj in teža. Pri gradnji vizualne teže uporabijo velikost in položaj oblik. Znanje nadgrajujejo s povezovanjem likovnih spremenljivk: velikost in število pri gradnji dominacije v slikovnem polju. Likovni spremenljivki smer in velikost uporabijo kot globinski ključ.
- » Načela likovnega reda: Izpostavijo načela likovnega reda, ki so pri tonskem slikanju pomembnejši: kontrast, ritem in dominacija. Nadgradijo znanje s pojmi dominacije oblike v likovnem delu. V kompoziciji gradijo dominacijo z velikostjo in številom oblik, velikost in smeri elementov ter opredelijo različne kontraste: oblik, velikosti, smeri, svetlo-temno in drugo. Ob tem vrednotijo zgradbo stopnjevanja svetlostnih odtenkov in nadgradijo znanje o razumevanju ritma v slikovni površini. Upoštevajo ritem stopnjevanja, ki se pojavlja: v stopnjevanju svetlostnih odtenkov barve, sivinskih odtenkih ter v stopnjevanju velikosti likovnih prvin.

6. PROSTOR

Z različnimi principi oblikujejo iluzije plastičnih oblik teles in prostora na dvodimenzionalni ploskvi. Poznajo globinske ključne in jih opredelijo v priznanih umetniških delih, v lastnih likovnih izdelkih in v likovnih izdelkih vrstnikov. V svojih likovnih izdelkih oblikujejo iluzijo volumna in prostora z zakonitostmi globinskih ključev, v povezavi s prostorskimi učinki barve, svetlobe in sence. S poznavanjem principov oblikovanja mase v volumen in prostor lahko le te opredelijo v znanih kiparskih in arhitekturnih delih. Z uporabo materialov oblikujejo realni tridimenzionalni volumen in prostor.

Zgled dejavnosti:

KIPARSTVO: SKELETNI KIP – ČLOVEŠKA FIGURA

- » Likovne prvine: Oblikujejo človeško figuro v tehniki upogibanja žice in pri tem opredelijo likovne prvine in njihovo soodvisnost. Izpostavijo likovne prvine, ki so pri oblikovanju skeletnega kipa dominantnejše: linija kot orisna likovna prvina ter ploskev, oblika in prostor kot orisani likovni prvini. Z žico kot likovno prvino - linijo, oblikujejo ploskve, ki tvorijo tridimenzionalno formo in znajo razložiti pojma pozitivni in negativni kiparski prostor.

- » Likovne spremenljivke: Izpostavijo likovne spremenljivke, ki so pri oblikovanju skeletnega kipa dominantnejše: velikost, položaj in tekstura. Pri gradnji merskega sorazmerja, so pozorni na vpliv in velikosti položaja oblik. Vrednotijo strukturo žičnatih ploskev in novonastalo teksturo.
- » Načela likovnega reda: Izpostavijo načela likovnega reda, ki so pri oblikovanju skeletnega kipa dominantnejši: mersko sorazmerje in ravnovesje. Pri delu upoštevajo dinamično in statično ravnovesje, proporce oblik in obliko kompozicije. V kompoziciji določijo dominantno ter opredelijo različne harmonije in kontraste: oblik, velikosti, smeri, svetlo-temno in drugo. Ob tem vrednotijo zgradbo likovnih elementov v kompoziciji in nadgradijo znanje o merskem sorazmerju.

7. OBLIKA

Oblike ločijo na naravne, organske in pravilne geometrijske. Zamejijo jih z osnovnimi orisnimi likovnimi prvinami: s točkami, barvami, z različno svetlimi in temnimi linijami kadar gre za dvodimenzionalne oblike, ali ploskvami, ki omejujejo tridimenzionalne oblike. Pozorni so na odnos figure in ozadja ter na pojme oblika – lik – forma. Oblike simbolično opredelijo kot mehke, tople, hladne, trde, hrapave in jih povezujejo, saj sta oblika in barva v likovnih delih ekspresivno povezani.

Zgled dejavnosti:

GRAFIČNO OBLIKOVANJE: MONOGRAM

- » Likovne prvine: Oblikujejo osebni zaščitni znak, pri tem opredelijo likovne prvine in njihovo soodvisnost. Izpostavijo likovne prvine, ki so pri oblikovanju monograma dominantnejše: linija in svetlo – temno kot orisni likovni prvini ter ploskev in oblika kot orisani likovni prvini. Oblikujejo dopolnjujoče oblike črk z izmenjevanjem črnih in belih ploskev. Tipografske elemente povežejo s predmetnim oziroma nepredmetnim grafičnim dodatkom. Pri oblikovanju nadgrajujejo znanje z abstrahiranjem in s stilizacijo neposredno prepoznavnih motivov.
- » Likovne spremenljivke: Izpostavijo likovne spremenljivke, ki so pri oblikovanju osebnega zaščitnega znaka dominantnejše: velikost, položaj, število in smer. Pri likovnem oblikovanju so pozorni na vpliv velikosti, smeri, števila in položaja oblik pri gradnji enotnosti oblik in njihovega merskega sorazmerja. Vrednotijo strukturo ploskev in odnose med lastnostmi oblik. Upoštevajo simbolne vrednosti oblik, smeri, velikosti, položaja likovnih elementov.
- » Načela likovnega reda: Izpostavijo načela likovnega reda, ki so pri oblikovanju monograma dominantnejša: mersko sorazmerje (zlati rez), dominacija, kontrast in enotnost. V kompoziciji gradijo dominacijo oblike, velikost in smeri elementov. Ob tem vrednotijo zgradbo likovnih elementov v kompoziciji in nadgradijo znanje o merskem sorazmerju.

LIKOVNE TEHNIKE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema likovne tehnike v gimnaziji omogoča raziskovanje in spoznavanje izraznih možnosti različnih likovnih tehnik, materialov in orodij z namenom razvoja dijakove lastne likovne govorice. Za umeščanje likovnih tehnik v gimnaziji je izhodiščna nadgradnja znanja, ki so ga dijaki pridobili v osnovni šoli v raznolikih izvedbenih pristopih v odnosu do vsebine, ideje ali koncepta likovnega dela. Pri likovnem izražanju tema zajema preproste in kompleksne, tradicionalne in sodobne likovne tehnike ter inovativne pristope rabe likovnih tehnik in likovnih postopkov. Ob tem znanje o različnih likovnih tehnikah tema pogloblja na različnih likovnih področjih (oblikovanje na ploskvi - risanje, slikanje, grafika, oblikovanje v prostoru - kiparstvo, arhitektura, oblikovanje uporabnih in unikatnih predmetov, video, animacija, fotografija, različni mediji,...) in ob njihovem povezovanju.

LIKOVNE TEHNIKE

CILJI

Dijak:

○: spoznava, raziskuje in nadgrajuje lastnosti likovnih tehnik, ter jih smiselno in ustvarjalno kombinira,
 SC (3.1.3.1 | 3.1.2.3 | 2.1.3.1)

○: dosledno razvija veščine in občutljivost izbranih likovnih tehnik,
 SC (3.1.3.2)

○: samostojno izbira likovne tehnike glede na zastavljeno likovno nalogo,
 SC (5.2.4.2 | 3.1.3.1 | 2.3.3.1)

○: analizira likovno tehnološke postopke na primerih umetnin in drugih vizualnih del, lastnih likovnih izdelkih in izdelkih vrstnikov tudi s pomočjo orodij digitalne tehnologije.
 SC (5.3.3.2 | 3.3.4.1 | 4.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » raziskuje različne likovne tehnike, jih vešče in izvirno kombinira,
- » smiselno izbere in uporabi likovno tehniko glede na likovni motiv,
- » se samostojno izrazi v kompleksnejših likovnih tehnikah.

TERMINI

◦ načini uporabe likovnih tehnik ◦ tradicionalne likovne tehnike ◦ sodobne likovne tehnike ◦ digitalna tehnologija ◦ video ◦ animacija ◦ fotografija ◦ umetnost na medmrežju ◦ večmedijska umetnost ◦ vizualne komunikacije ◦ konceptualne prakse

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V okviru tematskega sklopa Likovne tehnike učitelj vzpostavlja vzpodbudno učno okolje kjer se dijaki spoznavajo z likovnimi tehnikami posredno in neposredno, jih med seboj kombinirajo. Pomembna je organizacija razreda in učnega procesa na način da so dijaki postavljeni v vlogo raziskovalca likovnih materialov in pri tem spodbujamo konstruktivno mišljenje.

Učitelj v razredu spodbuja dijake k spoznavanju raznolikih likovnih tehnik, ki jih didaktično umešča smotrno glede na zahtevnost in kompleksnost. Pri dijakih namenja pozornost uporabi sodobnih oblik likovnega izražanja kot so performans, digitalna in računalniška animacija, video, land art, instalacija...

Učitelj dijake spodbuja k samostojni izbiri likovne tehnike, k uporabi kompleksnejših tehnik in projektne delu. Ob tem je učitelj še posebej pozoren na dijake s posebnimi potrebami. Uporabo likovnih tehnik za njih diferencira, pri tem upošteva njihove zdravstvene in psihofizične posebnosti. Poučevalna praksa kaže, da likovno-tehnični pristopi delujejo motivacijsko na učence, kadar lahko sami izbirajo določene segmente učnega procesa, tudi likovno tehniko. To pomeni da učitelj določenih delov učne ure ne strukturira in prepušča izbiro učencem. Isti likovni problem lahko učenci realizirajo z različnimi likovnimi tehnikami kar vpliva na motivacijo in opolnomoča razvijanje njihovih želja in interesov.

Učitelj ohranja interes dijakov za samostojno izbiro tehnike znotraj postavljene likovne naloge. Načrtovanje likovnih nalog in izbiro likovne tehnike, sooblikuje skupaj z dijaki glede na uresničevanje ali poglobljanje določenih ciljev. Učitelj cilje izbira selektivno in temu primerno načrtuje vsebine likovnih nalog. Ob tem upošteva individualne posebnosti dijakov, lastno strokovno usposobljenost ter materialno-prostorske pogoje na šoli.

Z vstopom v gimnazijo imajo dijaki priložnost nadgraditi in dopolniti oz. razširiti znanje, oz. razviti veščino likovnih tehnik, ki so ga pridobili v osnovni šoli. Skozi pouk likovne umetnosti omogočimo, da likovna tehnika v srednješolskem okolju postane osnova za razvijanje individualnega likovnega izraza dijaka.

Razvijanje individualnega likovnega izraza dijaka je v ospredju takrat, kadar dijak sam izrazi željo ali kaže nagnjenje do določenega likovnega področja oz. likovne tehnike. Lahko pa tudi učitelj zazna pri dijakih določene predispozicije, ki bi jih bilo smiselno individualno razvijati in spodbujati.

Pred likovnoustvarjalnim delom dijakov je priporočljivo raziskovanje različnih likovnih tehnik in postopkov na osnovi reprodukcij umetniških del. Zaželeno je raba likovnih tehnik v obliki skiciraj itn. Dijaki naj se likovno izrazijo ob uporabi izbranih ali izbirnih likovnih tehnik.

Učitelj lahko poučuje na dva načina:

1. usmerjeno spodbujanje na osnovi uporabljenega likovnega materiala in postopka,
2. iskanje ustreznega likovnega materiala in postopka (medija) za lastno izraznost.

V učnem procesu dijaki samostojno raziskujejo likovne materialne, likovne tehnike in postopke, ki so jih spoznali v osnovni šoli. Inovativno nadgrajujejo tradicionalne in sodobne načine uporabe.

Zgledi dejavnosti:

- » Združevanje različnih likovnih tehnik v likovni nalogi. Gre za intelektualno nadgradnjo, kompleksnost likovnega dela, kjer mora dijak kombinirati 2 – 3 dane likovne tehnike. Pri tem gre za lastno subtilno raziskovanje, upoštevanje kompatibilnosti različnih lastnosti likovnih tehnik. Dijak mora ustvariti most med njimi za vidno usklajeno celovitost.

Primer:

1. korak: risba z motivom portreta
2. korak: gradnja likovne kompozicije z vnaprej določeno likovno tehniko – (dopolnjevanje risbe z odpadnim materialom - s plastičnimi raznobarvnimi vrečkami
3. korak: dijaki slikajo z akrilom prek risbe v kombinaciji s kolažem iz odpadnega umetnega materiala. Pri tem raziskujejo lastni likovni izraz, upoštevajo zmožnosti barvnih tonov in odkrivajo zmožnosti treh likovnih tehnik ter njihovo združevanje v celotno likovno kompozicijo.

Učitelj zastavi likovno nalogo, kjer dijaki raziščejo najustreznejšo likovno tehniko za način oblikovanja predhodne ploskovite likovne rešitve v prostorsko tvorbo (npr. pretvorba likovnega motiva akvarelne slike v kip iz prosojnih folij po lastni izbiri).

Učitelj spodbudi dijaka, da se likovno izrazi tudi s pomočjo digitalne tehnologije kjer lahko likovni izdelek oblikuje z neposrednim oblikovanjem in poustvarjanjem digitalnih vsebin. Dijaka lahko pripravi npr. zloženko, plakat, ovitek za najljubšo knjigo, virtualno samostojno rastavo ali opazovano umetnino s pomočjo digitalne tehnologije poustvari v obliki animacije. Ob vrednotenju likovnih izdelkov nastale digitalne izdelke deli z učiteljem, sošolci ali širšo javnostjo v digitalnih okoljih kjer lahko vsak dostopa do njih (4.2.2.1) in pri tem razvija digitalno kompetenco 2.2 (<https://aplakacijaun.zrss.si/api/link/f8qkhye>).

Učitelj naj dijakom omogoči izbirnost na različnih nivojih učne ure, pri samostojnem načrtovanju in izvedbi likovne naloge. Spodbuja naj partnersko sodelovanje med učiteljem in dijakom. Učitelj ob tem spremlja delo dijakov ter jim daje kvalitetne in uporabne povratne informacije, ki so povezane tudi s kriteriji uspešnosti za posamezno likovno nalogo.

V nadaljevanju je nabor likovnih tehnik, ki niso zavezujoče za likovnopedagoško delo v razredu, pomenijo pa spodbudo za raznolike pristope v ustvarjalnem procesu. Navedene likovne tehnike so primerne za razvijanje različnih veščin in sposobnosti pri dijakih. Z njimi omogočamo dijakom, da znajo uporabljati različna orodja in materiale. Tako lahko dijaki razvijajo ročne spretnosti, občutek za estetiko, likovne sposobnosti, hkrati pa pri dijakih razvijamo sposobnost reševanja likovnih problemov.

Likovna področja	Likovni materiali	Likovne tehnike	Postopki	Orodja in pripomočki
------------------	-------------------	-----------------	----------	----------------------

risanje	grafit, oglje, barvni pigment, tempera, tuš idr.	svinčnik, oglje, barvni svinčnik, suhi pastel, oljni pastel, flomaster, praskanka, luščenska tempera, tuš idr.	risanje, šrafitiranje, redko in gosto nizanje črt, senčenje – modelacija, brisanje, laviranje, pihanje idr.	pero, trstika, čopič, paleta, podlaga idr.
slikanje	tekoči in suhi barvni pigment, suhi in oljni pastel, kamenčki, steklo, pleksi steklo, folija idr.	pastel, voščenska, flomaster, kreda tempera, gvaš, akvarel, akril, kolaž, mozaik, vitraž idr.	slikanje, mešanje barv gosto, redko, prosojno, nizanje, mokro na suho, mokro na mokro, barvna modelacija, tonsko slikanje, barvna modulacija, koloristično slikanje, prelivanje, škropljenje, pihanje, lepljenje, trganje, rezanje idr.	nastavek, čopič, podlaga, radirka, krpa, paleta, lonček, lopatica, ščetka, slamica idr.
grafika	naravni in umetni materiali, tiskarska barva, plastična plošča, lepilo, cd idr.	tisk naravnih materialov, tisk s pečatniki, šablonski tisk, monotipija, kolažni tisk, odtiranka (frottage) kolagrafija, linorez, voskorez, stirografija, suha igla, akvatinta, bakrorez, jedkanica digitalni tisk, litografija, sitotisk idr.	obdelava matrice, valjanje, vrezovanje, striženje, lepljenje, slikanje, risanje, ročno tiskanje, računalniška obdelava idr.	grafična stiskalnica, grafična barva, valj, osnutek – matrica, grafični list – odtis, lopatica, linolejska plošča, računalnik, računalniški tiskalnik idr.
oblikovanje v prostoru (kiparstvo in arhitektura)	glini, mavca, vosek, papir, žica, les, stiropor, siporeks, umetne mase, pena, slame, lesene paličice idr.	prostorsko oblikovanje iz naravnih in umetnih materialov: v glini, kamnu, keramika, lesu, iz papirja, odpadne embalaže, žice, mavca, striporja, pene idr.	modeliranje, gnetenje, valjanje, odzemanje, dodajanje, dolbenje, sestavljanje, pregibanje, zvijanje, mečkanje, rezanje, rezbarjenje, lepljenje, vlivanje, vrezovanje, klesanje	modelirka, zanka, lesena podlaga, valjar, rezilo idr.
vidno sporočanje		digitalni mediji	fotomontaža, kadriranje, animacija, fotografiranje, video	fotoaparat, računalnik, kamera, telefon

Uporabo raznovrstnih materialov pri pouku likovne umetnosti mora učitelj osmisлити tudi z vidika trajnostne rabe likovnih materialov ter promocijo ekoloških trajnostnih in naravi prijaznih pristopov ^{SC} (2.1.3.1), ^{SC} (2.3.3.1). Učitelj lahko načrtuje dejavnosti, kjer umešča reciklažo (star papir, revijalni tisk, ipd.) ali večkratno montažo materialov (zamaški, kocke, blago, ipd.). Likovna dela z dijaki ustvarja v naravnem okolju, kot je npr. gozd, kjer materiale za svoje skulpture dijaki najdejo v neposrednem okolju (veje, listje, kamni, ipd.).

LIKOVNE VSEBINE V PROSTORU IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema Likovne vsebine v prostoru in času v gimnaziji vzpostavlja odnos do prostora, umetnosti in kulturne dediščine z vidika funkcionalnosti, estetike, materialnosti, simbolike oziroma širšega kulturnega konteksta. Za vzpostavljanje odnosa do umetnin je pomembno da jih prepoznavamo in vrednotimo v širšem okolju kulturnega konteksta v katerem so nastale. Tema spodbuja dijake k razumevanju dvojezičnosti ter jezikovnih in kulturnih posebnosti slovenskega in madžarskega kulturnega okolja kot potencialnih izhodišč za nastanek lastnih likovnih odzivov. Prav tako pa tema seznanja dijake s pomembnimi institucijami na področju likovne umetnosti v državi in širše (npr. galerije, muzeji, institucije ohranjanja in varovanja kulturne dediščine). Na primeru tradicionalnih in sodobnih umetniških praks tema raziskuje, vrednoti in se odziva na povezave med likovno umetnostjo in drugimi področji človekovega delovanja (npr. druge zvrsti umetnosti, skrb za okolje, medsebojni odnosi, medkulturnost, življenje v skupnosti, družbena vprašanja, čustvena in socialna stanja, čustvene in socialne veščine), likovnimi izdelki z različno motiviko ter različnimi načini likovnega izražanja (po predstavah, domišljiji, spominu, opazovanju).

LIKOVNE VSEBINE V PROSTORU IN ČASU

CILJI

Dijak:

- : ob raziskovanju likovne terminologije v slovenščini in madžarščini spoznava, doživlja in vrednoti raznovrstne likovne pristope v slovenskih in madžarskih likovnih delih,
- : se ob likovnem vrednotenju in v lastnem likovnem izdelku odziva na povezave med likovno umetnostjo in drugimi področji človekovega delovanja,
SC (5.1.1.1 | 3.1.5.1)
- : ob podpori klasičnih likovnih pristopov in digitalne tehnologije oblikuje kompleksne likovne izdelke z upoštevanjem sodobnih likovnih praks in medijev,
SC (4.3.3.1 | 4.2.6.1)
- : spoznava likovnost v vidnem svetu in njeno kvaliteto,
- : ozavešča pomen lastnega likovnega izraza in kulturne dediščine za oblikovanje lastne identitete,
SC (3.1.1.2)

○: razvija občutljivost za medkulturnost in kulturni dialog,

SC (3.1.5.1)

○: raziskuje možnosti za povezovanje s kulturnimi institucijami in likovno izražanje v lastnem kraju ali kraju izobraževanja,

SC (3.3.3.2 | 3.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **samostojno likovno ovrednoti prostor, umetnino ali drugo vizualno delo** s strokovno terminologijo v slovenskem in madžarskem jeziku,
- » **na različnih likovnih področjih oblikuje izviren in kompleksen likovni izdelek v povezavi s posebnostmi lokalnega okolja in širše.**
- » **načrtuje in izvede problemsko osmišljeno projektno likovno nalogo s pomočjo medpredmetnega povezovanja.**

TERMINI

○ likovna področja ○ likovni motivi ○ umetnik in umetnina ○ estetika ○ naravna in kulturna dediščina ○ muzej galerija ○ kulturna ustanova ○ alternativni razstavní prostori ○ likovna razstava ○ okoljevarstvo ○ varstvo kulturne dediščine ○ konservatorstvo in restavratorstvo ○ trajnostna gradnja ○ konceptualne umetniške prakse in mediji ○ besedna umetnost ○ krajinska umetnost ○ umetniška instalacija ○ intermedijska umetnost ○ ulična umetnost ○ interdisciplinarnost ○ medgeneracijsko in medkulturno povezovanje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj postopoma spodbuja dijake v sistematično raziskovanje in postopno raziskovanje in vrednotenje povezav med tradicionalno in sodobno umetniško prakso. Učitelj dijake usmerja v razumevanje različnih načinov likovnega izražanja - po spominu, domišljiji, predstavah in opazovanju - kaj upodabljajo likovni ustvarjalci (likovni motivi), posebnosti likovnih vsebin (portret, avtoportret, skupinski portret, krajina, žanr, glava, glava z oprsem, delna figura (do kolen), cela postava - figura (oblečena, akt).

Učitelj postopoma vključuje v likovne naloge sodobne oblike umetniškega izražanja. V gimnaziji učitelj spodbuja dijake k razumevanju konceptualnega nastajanja likovnih del - likovni pojmi, kot so instalacija, performans, ulična umetnost, land art, besedna umetnost ter video, fotografija, film, strip in vizualne komunikacije.

Učitelj izbira ustrezne metode dela, ki omogočajo močnejše doživljanje likovnih motivov za njihovo spontano (individualno), ustvarjalno upodobitev, ki jih podkrepi z ustrezno izbiro oblik dela. Načrtuje lahko individualno delo dijakov upoštevajoč njihove zmožnosti, v parih in skupinsko. Dejavnost lahko načrtuje za delo v učilnici ali izven nje. Izven učilnice lahko načrtuje dejavnost v bližini šole, galerij ali širšem okolju. Učitelj lahko načrtuje

učne sprehode, ki dijakom omogočajo boljše spoznavanje in poglobljeno doživljanje (z vsemi zaznavnimi kanali, vključno z gibanjem, z vonjem in tipom) predmetov in likovnih del. Učni sprehod dijakom omogoči vrednotenje arhitekturnega prostora, javnih kipov itd. Učni sprehod lahko služi kot motivacija za sproščenejšo likovno izražanje.

Dejavnost izven učilnice lahko učitelj organizira na osnovi opazovanja predmetov in likovnih del ali kot intervencijo v zunanjem prostoru. Učitelj si prizadeva dijakom omogočiti sodelovanje s kulturnimi ustanovami in s strokovnjaki s področja likovne umetnosti. Še posebej učitelj spodbuja raziskovanje likovnih umetnin v muzejih in galerijah, v njih organizira likovno dejavnost ter spodbuja dijake k aktivnemu sodelovanju pri likovnih aktivnostih v lokalni skupnosti (sodelovanju v likovnih projektih, ki imajo pozitiven vpliv na lokalno skupnost). Učitelj lahko prav tako organizira razstave likovnih del dijakov, ki so ali bodo dostopne širši javnosti. To spodbuja samozavest in sposobnost javnega predstavljanja svojega likovnega dela. Dijaki se tako navajajo na vrednotenje kulturnih spomenikov v domačem in širšem okolju ter ozaveščajo o pomenu spomenika in skrbi zanj.

V gimnaziji učitelj načrtuje zahtevnejše likovne naloge iz tradicionalnih in še posebej sodobnih umetniških praks, kjer je ustvarjalnost učencev in dijakov usmerjena predvsem v kritične analize življenja v sodobni družbi ter njenih izzivov in problemov. Za raznolikost likovne dejavnosti učitelj organizira neposreden stik z umetniškimi ustanovami, srečevanje z umetniki in drugimi kulturnimi ustvarjalci. Učitelj je usmerjen v spodbujanje ustvarjalnosti, samostojnosti, raziskovanju in širjenju razumevanja likovne umetnosti v okviru širšega kulturnega in družbenega konteksta. Pri načrtovanju pouka v okviru kulturnih dni ali projekta, se učitelj povezuje v strokovne aktivne in interdisciplinarne time, v katerih sodelujejo učitelji predmetnih področij, ki bodo učencem in predvsem dijakom omogočili širše razumevanje likovne umetnosti. S tem pristopom lahko učitelj pomembno spodbuja raznoliko razumevanje likovne umetnosti in njenega vpliva na družbo ter varovanja umetnin kot kulturne dediščine. Učitelj spodbuja učence in dijake k raziskovanju kulturne dediščine, tako snovne kot nesnovne.

Pri organiziranju projektov dijaki lahko združujejo znanje različnih likovnih in drugih področij ter prispevajo k ozaveščanju, razumevanju posebnosti in potreb kulturne dediščine oziroma skrbi zanjo (ohranjanje in varovanja kulturne dediščine, konzervacija - restavracija idr.). Poleg razumevanja pomena kulturne dediščine kot temelja narodne samobitnosti in kulturne istovetnosti, učitelj posebej izpostavlja kulturno dediščino kot izhodišče za ustvarjanje novih, ustvarjalnih rešitev, kot interpretacijo dediščine oziroma izhajanja iz dediščine pri snovanju novih likovnih rešitev.

Učitelj krepi čustvene in socialne veščine tako, da dijakom predstavi posebnosti čustvenih in socialnih stanj ob predstavitvi različnih vsebin umetniških del. Pri tem dijake usmerja k izražanju čustev pri lastnem likovnem ustvarjanju, razumevanju in sprejemanju različnosti čustev v likovnih delih svojih vrstnikov in spoštovanje le-teh. Tako prepoznavajo lastna čustva in razumejo njihov vpliv na vedenje. Z vključevanjem posebnosti čustvenih in socialnih vsebin v okviru snovanja likovnih stvaritev, učitelj krepi dijakov afektivni razvoj. Posebnosti čustvenih in socialnih vsebin lahko učitelj obravnava preko izbire likovnih motivov (npr. razmišljanja dijakov o različnih čustvih v povezavi z njimi in drugimi, kot so zadovoljstvo, upanje, veselje, žalost, jeza, strah, zaskrbljenost...). Tudi sama izvedba likovne dejavnosti in posebnosti dinamike v razredu je lahko izhodišče za obravnavo posebnosti čustvenih in socialnih veščin. Pri tem lahko dijake usmerja v razumevanje in sprejemanje lastnih močnih področij, pozitivnega vrednotenja različnosti, regulacije čustev, odpornosti proti stresu in obvladovanje stresa, oblikovanja konstruktivnih čustev do samega sebe, občutka lastne vrednosti in zdrave

samozavednosti. Pri tem je pomembno upoštevati vrednote kulture sobivanja, človekove pravice, dostojanstvo, kulturno dediščino in kulturno raznolikost. Zgledi dejavnosti:

- » Učitelj načrtuje obisk kulturne institucije (galerije, muzeja, fakultete...), kjer dijaki spoznavajo umetnike, originalna umetniška dela, spoznajo delovanje institucije (strokovnjaki, poklici). Obravnavana tematika je lahko izhodišče za likovno delo dijakov.
- » Učitelj lahko načrtuje izlet po kraju, ulicah mesta, kjer se dijaki seznani s pomembnimi umetniki, umetninami, spomeniki, arhitekturnimi dosežki. Učitelj lahko načrtuje tak ogled interdisciplinarno npr. v povezavi z umetnostno zgodovino ali zgodovino.
- » Učitelj pa lahko skupaj z dijaki načrtuje tudi izlet v naravo (povezovanje z biologijo, geografijo), kjer izpostavi različne vidike delovanja človeka v naravi, poseganje v naravni prostor. Izpostavi okoljski in trajnostni vidik pri načrtovanju prostora. Na obravnavano problematiko se lahko dijaki odzovejo z likovnim izražanjem v kateremkoli likovnem področju (land art, snemanje kratkih filmov, fotografija, s sporočili vizualnih komunikacij...)
- » Učitelj lahko pouk likovne umetnosti načrtuje tudi tako, da del naloge dijaki opravijo samostojno z lastnim raziskovanjem tematike (delo v skupinah, dvojicah) in iskanjem informacij v institucijah. Na podlagi pridobljenih podatkov dijaki realizirajo likovni izdelek v šoli.
- » Učitelj likovne naloge načrtuje tako, da omogoča spodbujanje razvoja odnosnih spretnosti dijakov. S skupinskim delom dijaki vzpostavljajo medsebojne odnose in razvijajo komunikacijske spretnosti.
- » Učitelj načrtuje likovne naloge, pri katerih se dijaki ukvarjajo z zahtevnejšimi tematikami (družbena vprašanja, okoljska problematika, človekove pravice, socialna razlike ipd.) (2.1.2.1). Skozi likovno interpretacijo zahtevnejših tem dijaki prepoznavajo širše probleme, analizirajo različne situacije, iščejo rešitve problemov, vrednotijo različne rešitve in razvijajo osebno, moralno in etično odgovornost.
- » Učitelj načrtuje naloge pri katerih dijaki ustvarijo ali poustvarijo likovne izdelke tudi s pomočjo digitalne tehnologije pri čemer kreirajo lastno digitalno identiteto (4.2.6.1) za vstop v digitalno delovno okolje in s tem razvijajo digitalno kompetenco 2.6 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4avjm3j>). Učenci se pri svojem delu z digitalnimi orodji velikokrat srečujejo tudi avtorskimi pravicami (4.3.3.1), kjer razvijajo digitalno kompetenco 3.3 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ncuzo7y>) predvsem kadar preoblikujejo umetnine oziroma likovna dela znanih avtorjev. Zato je pomembno da učitelj z učenci pri pouku spozna avtorske pravice, njihovo rabo in zaščito.

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zaobjema ponovitev strokovnih pojmov s področja likovne umetnosti, s katero so se dijaki ob likovnem ustvarjanju seznanili v osnovni šoli, in seznanitev z umetnostno zgodovino kot humanistično vedo, ki proučuje razvoj likovne umetnosti skozi zgodovinska obdobja; dijake se seznani s časovnim zaporedjem glavnih umetnostnozgodovinskih obdobj. Poudari se pomen umetnosti v življenju posameznika in družbe. Izpostavi se tudi vloga likovne umetnosti v razvoju evropske kulture. Dijake se seznani z analizo likovnega dela, in sicer z vsebinskega in oblikovnega oz. formalnega vidika – ob tem usvaja osnovno umetnostnozgodovinsko terminologijo. Poudari se družbeno-kulturni kontekst, v katerem nastajajo umetnine, in raznolike vloge umetnosti. Za analizo umetnin je priporočljivo oblikovati temeljni seznam najprepoznavnejših umetniških del, ki se osredotoča na specifične usmeritve šole ter vključuje tako slovenske kot madžarske umetnostne spomenike.

Za posameznika ima kulturna dediščina pomembno vlogo pri oblikovanju občutka pripadnosti in identitete, saj nas povezuje z našimi koreninami, nas uči spoštovanja do preteklosti ter spodbuja razmišljanje o tem, kdo smo in od kod izhajamo, zato je ta tema izrednega pomena za dvojezične šole, tako za slovensko kot madžarsko skupnost.

Navežemo se na znanja, ki jih dijaki prinesejo iz osnovne šole; dijaki na izbranih primerih ponovijo likovna področja, tehnike, prvine, motive in kompozicije ter jih z nekaj novimi likovnimi in umetnostnozgodovinskimi pojmi povežejo v strukturirane smiselne celote.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Uvodne ure naj bodo zasnovane tako, da zaobjamejo del snovi, ki bo v prihodnjih temah poglobljena. V uvodni uri dijaki priključijo likovno terminologijo, s katero so se seznanili ob likovnem ustvarjanju v osnovni šoli. (1.1.2.1)

Izbor del za umetnostnozgodovinsko analizo naj vključuje najpomembnejše umetnine iz evropske in slovenske umetnosti, ki se bodo v naslednjih temah še ponovile. Seznam umetnin naj ne bo preobširen, bolj smiselno je, da je analiza izbranih del poglobljena – skozi šolsko leto se vračamo k naboru umetnin, ki smo si ga zastavili že v prvih urah. (1.3.2.1) Za posameznika ima kulturna dediščina pomembno vlogo pri oblikovanju občutka pripadnosti in identitete, saj nas povezuje z našimi koreninami, nas uči spoštovanja preteklosti ter spodbuja

razmišljanje o tem, kdo smo in od kod izhajamo, zato je ta tema izrednega pomena za dvojezične šole, tako za slovensko kot madžarsko skupnost.

Zaradi ekonomske izrabe časa je smiselno, da učitelj v uvodni temi povezuje obe področji predmeta, umetnostnozgodovinski in likovnosnovalni del, saj se dopolnjujeta in prepletata. **SC** (1.3.3.1) Oblikovna oz. formalna analiza likovnih umetnin namreč temelji na znanju, ki so ga dijaki usvojili v osnovni šoli, v srednji šoli ga nadgradimo in poglobimo.

Področje skupnih ciljev s področja zdravja in dobrobiti se v veliki meri prekriva s predmetnimi cilji pri vseh temah, saj je lastno umetnostni zgodovini. Ob obravnavi in analizi umetniških del učitelj dijake spodbuja in usmerja k prožnemu, odprtemu načinu razmišljanja, preko katerega dijaki ozaveščajo lastno doživljanje in vedenje, prepoznajajo raznolikost v ožjih in širših okoljih ter krepijo zmožnost razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. **SC** (3.3.4.1)

Učitelj naj pripravlja učne situacije in dejavnosti, ki vključujejo primere iz sodobnega vizualnega sveta, znotraj katerega dijaki živijo, da tako zbuja interes in jih motivira za doživljanje in razumevanje likovne umetnosti. **SC** (3.1.4.1)

S smotrno uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije razvija digitalne kompetence. Z iskanjem umetnostnozgodovinskih podatkov, informacij in vsebin v digitalnih okoljih (digitalnih rekonstrukcij, videov, učnih gradiv idr.) dijak pogloblja informacijsko pismenost ter tako izboljšuje osebne strategije iskanja. Natančnejša navodila za razvijanje te kompetence so dostopna na povezavi v okvirju DigComp 2.2. **1.1** (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqn>) Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov. **SC** (4.1.1.1)

V priponki so dodani trije primeri različno dolgih nalog za znotrajpredmetne povezave med umetnostno zgodovino in likovnim sodelovanjem:

- 1) Vizualizacija LUM pojmov,
- 2) Ready-made grafika, frotaž
- 3) »Gverilski oglasi« ali klasična grafična tehnika.

CILJI

Dijak:

O: prikliče in nadgradi osnovno umetnostnozgodovinsko in likovno terminologijo ter skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika,

SC (1.1.2.2)

O: spoznava pristope k analizi likovnega dela ter ob tem prepoznava lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega,

SC (1.1.3.1)

O: razvija zavest o razvoju umetnosti v zgodovinskem in kulturnem kontekstu,

SC (1.3.2.1)

○: raziskuje vlogo in pomen likovne umetnosti za posameznika in družbo, pri čemer krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega,

SC (3.3.4.1)

○: razvija zanimanje, interes za doživljanje in razumevanje likovne umetnosti ter pri tem krepi osebno prožnost, radovednost in ustvarjalnost,

SC (3.1.4.1)

○: privzga pozitivni odnos do kulturne dediščine, pri čemer upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter empatije.

SC (2.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » ob izbranih umetninah prepozna in poimenuje elemente likovnega jezika in tehnike, ki jih je usvojil v osnovni šoli, pri čemer uporablja ustrezno terminologijo,
- » razloži, da je analiza umetnine vezana na vsebinski in oblikovni vidik ter družbenozgodovinski kontekst, ter analizira izbrano umetnino,
- » navede glavna umetnostnozgodovinska obdobja in jih razporedi v pravilnem časovnem zaporedju,
- » ob izbranih umetninah pojasni vlogo in razloži pomen likovne umetnosti za posameznika in družbo.

TERMINI

◦ umetnostna zgodovina ◦ likovna umetnost ◦ umetnostnozgodovinsko obdobje ◦ antika ◦ srednji vek
 ◦ renesansa ◦ barok ◦ umetnost 19. stoletja ◦ moderna umetnost ◦ sodobna umetnost ◦ analiza likovnega dela
 ◦ ikonografska analiza ◦ atribut ◦ simbol ◦ personifikacija ◦ alegorija ◦ neposredno spoznavni motivi (portret, akt, tihožitje, krajina, žanr) ◦ likovna snov (verska, mitološka, zgodovinska, literarna) ◦ oblikovna oz. formalna analiza

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Dijak ustno ali pisno analizira izbrano umetnino.

Dijak pozorno opazuje in preiskuje vizualni svet, ki ga obdaja, in v njem poišče kakšen primer znanih umetnin, ki so vključene v sodobno vizualno kulturo.

Dijak izdelava (v fizični ali digitalni obliki) časovni trak z glavnimi umetnostnozgodovinskimi obdobji.

OPISNI KRITERIJI

Opisni kriteriji so navedeni v specialnih didaktičnih priporočilih v posebnem poglavju učnega načrta.

ANTIČNA UMETNOST – ČLOVEK KOT MERILO STVARI

OBVEZNO

OPIS TEME

Grško-rimska antika je eden temeljev zahodnoevropske civilizacije in umetnosti. Antropocentričnost grške kulture, religioznosti in filozofije odmeva tudi v umetnosti stare Grčije in vpliva na umetnost v cesarskem Rimu ter v poznejših obdobjih evropske zgodovine. Ikonografsko se antropocentričnost najbolj neposredno zrcali v obravnavi akta in portreta ter njuni vključenosti v različne kontekste. Pregled umetnostnih področij se osredotoči na vsebinski in oblikovni razvoj grškega in rimskega kiparstva. Pri arhitekturi je pozornost usmerjena na spoznavanje antičnih urbanističnih konceptov, klasičnih stebrih redov, konstrukcijskih prvin, na poznavanje grškega templja in novih stavbnih tipov profane arhitekture Rima. Pri slikarstvu se dijaki seznani z grškim vaznim slikarstvom ter rimskimi talnimi mozaiki in stenskimi poslikavami.

Vzporedno je poudarek tudi na spoznavanju spremenjene (estetske) vloge umetnosti z definiranjem pojma lepega ter začetki razvoja estetike. Osredotočimo se na razumevanje pojma lepo in izoblikovanje pravil lepega v kiparstvu in arhitekturi. Dijaki spoznajo pojem mimezis in njegov pomen. Opozorimo tudi na raznolike družbene vloge umetnosti znotraj grških mestnih držav (polis) in v rimskem imperiju.

Ob spoznavanju kasnejšega (srednjeveškega in novoveškega) razvoja umetnosti sta smiselna priključitvi že usvojenih znanj o antični umetnosti in izpostavljanje dejstva, da se evropska umetnost vse do danes vedno znova vrača k antiki v ustvarjalnem dialogu navdihovanja in iskanja novih poti:

- renesančna inovativnost in neoklasicistična obnova antike v arhitekturi in kiparstvu,
- kreativno preoblikovanje antike in izoblikovanje modernega klasicizma pri Jožetu Plečniku,
- zloraba antične forme in vsebine v totalitarnih režimih 20. stoletja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Priporoča se obisk (npr. v okviru projektnih dni) izbranega arheološkega najdišča v Sloveniji (Emona, Poetovio, Celeia, Šempeter, Vipava ...). (2.2.1.2)

Z iskanjem digitalnih rekonstrukcij antične arhitekture naj dijak pogloblja informacijsko pismenost, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter tako izboljšuje osebne strategije iskanja. Natančnejša navodila za razvijanje te kompetence najdete na povezavi v okvirju DigComp 2.2. 1.1

(<https://aplikacija.unzr.si/api/link/qdfrqn>) Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov. (4.1.1.1)

Poudarek je na oblikovanju osnovnih umetnostnih konceptov predvsem na področju arhitekture in kiparstva, pa tudi na njihovi odmevnosti skozi kasnejša umetnostna obdobja (formalne, vsebinske – mitologija, estetski kanon ...) in tako utrjuje poznavanje antike, njene vloge in pomena. (1.3.2.1)

V prilogi so dodani primeri delovnih listov za obravnavo ali utrjevanje snovi. Dodani so predlogi znotrajpredmetnih povezav - navodila za različno dolge likovne naloge, in sicer tri za grško umetnost:

- 1) Posnemaj držo kipa
- 2) Grško vazno slikarstvo
- 3) Človeška figura iz gline ali Draperija po opazovanju

In tri za rimsko umetnost:

- 1) Piksel art mozaik
- 2) Rimska oljenka
- 3) Mozaik kot sodobno likovno delo ali Tihožitje: rimska hrana

CILJI

Dijak:

- : ob izbranih primerih antične umetnosti spoznava načelo antropocentričnosti v antični umetnosti,
- : raziskuje slogovni razvoj ter spoznava temeljne vsebine in funkcije grškega in rimskega kiparstva,
SC (1.3.2.1)
- : spoznava antično slikarsko dediščino ter presoja vplive delovanja okolja in časa na kulturno dediščino,
SC (2.2.1.1)
- : spoznava jezik antične arhitekture, razume vlogo in pomen templja v stari Grčiji in Rimu, pri čemer uporablja ustrezno strokovno terminologijo, ter preko digitalnih rekonstrukcij raziskuje arhitekturne tipe rimske profane arhitekture, tako da išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, pri čemer izboljšuje osebne strategije iskanja,
SC (1.1.2.2 | 4.1.1.1)
- : raziskuje in presoja dolgoročen vpliv antične umetnosti na kasnejša obdobja v zahodnoevropski umetnosti, pri čemer upošteva elemente antičnega kanona,
SC (2.2.1.2)
- : ozavešča in aktualizira antični slogan "zdrav duh v zdravem telesu" in njegovo pomensko razširitev (grška etika in estetika: lepo telo je odraz plemenite duše).
SC (3.2.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » ob izbranih umetninah razloži načelo antropocentričnosti v antični umetnosti;
- » ob analiziranju reprezentativnih primerov umetnin prepozna spremembe v posameznih fazah slogovnega razvoja, kar izkaže tako, da jih opiše,
- » navede najpomembnejše motive grškega in rimskega kiparstva (poudarek na aktu in portretu, tudi: kuros, atlet, upodobitve bogov/boginj, cesarski portret) in predstavi njihovo osnovno funkcijo,
- » z ustreznim strokovnim izrazjem poimenuje najpomembnejše dele grškega in rimskega templja ter pojasni njihovo povezanost,
- » prepozna elemente antične arhitekture na arhitekturnih spomenikih svojega lokalnega in širšega okolja ter jih vrednoti,
- » našteje različne arhitekturne tipe rimske profane arhitekture, pojasni njihovo namembnost ter jih vzporeja in vrednoti s sodobnimi arhitekturnimi tipi,
- » na konkretnih primerih predstavi najpomembnejše tehnike, oblikovne značilnosti in funkcije antičnih slikarskih umetnin,
- » prepozna prisotnost elementov antične arhitekture na novih primerih umetnin iz kasnejših obdobj, kar izkaže tako, da jih poimenuje,
- » vrednoti prisotnost elementov antične arhitekture v različnih kontekstih,
- » predstavi grško kiparstvo kot odsev načina življenja in povezave etike in estetike po načelu »zdrav duh v zdravem telesu« ter poišče možnosti za uresničevanje tega načela v svoji vsakodnevni rutini.

TERMINI

◦ grška umetnost (arhaika, klasika, helenizem) ◦ rimska umetnost ◦ antropocentričnost ◦ kanon ◦ kontrapost
 ◦ proporc ◦ idealizacija ◦ realističnost ◦ stebni redi ◦ lok ◦ obok ◦ kupola ◦ rimski beton ◦ kvadratno mesto
 ◦ agora ◦ akropola ◦ nekropola ◦ forum ◦ zlati rez ◦ tempelj ◦ bazilika ◦ terme ◦ amfiteater
 ◦ teater ◦ slavolok ◦ busta ◦ mimezis

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Poleg uveljavljenih načinov ustnega in pisnega preverjanja znanja se priporočajo krajše predstavitve/študije primerov, ki jih dijaki pripravijo na različne teme, npr. primerjava grškega in rimskega mesta, načrtovanje tlorisa kvadratnega mesta, izdelava makete določenega arhitekturnega tipa ali elementa, aktualizacija antičnega lepote kanona, predstavitev lokalne antične arheološke dediščine ipd.

Dijaki lahko izkažejo znanje tudi s pripravo poročil terenskega dela oz. obiska muzeja z antično dediščino.

SREDNJEVEŠKA UMETNOST – DUHOVNI SVET KRŠČANSTVA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema evropsko umetnost srednjega veka, predvsem umetnostno dogajanje v vodilnih deželah Zahodne Evrope, vključeni so tudi temeljni spomeniki, ki so nastali na Slovenskem. Izpostavljena je vloga krščanske duhovnosti, Cerkve in viteške kulture v razvoju srednjeveške umetnosti. Obravnavane so ključne arhitekturne naloge (npr. starokrščanska bazilika, romanska romarska cerkev, gotška katedrala, samostan, utrjeni grad), njihove značilnosti in razvoj. Pregled kiparstva je osredotočen na romansko in gotško arhitekturno kiparstvo, pregled slikarstva zajema temeljna področja in slikarske tehnike (vitraj, stensko slikarstvo, tabelno slikarstvo, knjižna iluminacija). Ikonografski jedri sta simbolna sporočilnost krščanske (sakralne) umetnosti in vloga viteške kulture v oblikovanju vsebin profane umetnosti.

Oris razvoja arhitekture se osredotoča na sakralne stavbe na osnovi longitudinalnega tlorisa, izpostavlja strukturne in slogovne razlike med romansko romarsko cerkvijo in gotško katedralo ter opozarja na ključne ikonografske vidike (katedrala kot celostna umetnina in simbol Nebeškega Jeruzalema). Koncept celostne umetnine, kot ga razvije pozni srednji vek, ohranja aktualnost tudi v poznejših obdobjih, v katerih dobi nove izrazne oblike. Pregled kiparstva in slikarstva vključuje temeljna področja in tehnike ter ključne ikonografske motive (Križani, Marija z Detetom, Pietà), hkrati pa opozarja na recepcijo in reinterpretacijo poznoantične dediščine v kontekstu krščanske duhovnosti. Vpogled v viteško kulturo osvetli vlogo aristokracije v razvoju umetnosti, krepi zavest o večplastnosti srednjeveške družbe in omogoča razumevanje vsakdanjega življenja. Skozi to prizmo dijakom približa srednjeveško kulturo in umetnost ter krepi vedenje o pomenu srednjega veka v razvoju evropske civilizacije. Hkrati daje izhodišča za aktualizacijo in medpredmetno povezovanje (življenje v srednjem veku, viteštvo, literatura, glasba, ples, gledališče, trgovina, umetna obrt, odnos do narave itd.).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Poudarek je na prepoznavanju značilnosti in funkcije sakralne umetnosti ter vloge krščanstva in viteške kulture pri oblikovanju skupne zahodnoevropske identitete. Priporoča se vključevanje slovenske srednjeveške sakralne dediščine, če je le mogoče z ogledom in prepoznavanjem arhitekturnih značilnosti z morebitnim kiparskim in slikarskim okrasom ter doživljanjem sakralnega prostora na terenu. (2.1.1.1) (2.4.3.1)

Z iskanjem slikovnega gradiva, videov, načrtov gotških katedral v digitalnem okolju naj dijak pogloblja informacijsko pismenost ter tako izboljšuje osebne strategije iskanja. Natančnejša navodila za razvijanje te kompetence najdete na povezavi v okvirju DigComp 2.2. 1.1 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqan>)
Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov. (4.1.1.1) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqan>)

Za prepoznavanje oz. ponavljanje značilnih ikonografskih motivov se priporoča ogled stalne zbirke srednjeveške umetnosti v Narodni galeriji, lahko tudi s pomočjo spletnih strani Narodne galerije, ki so bogato opremljene z različnimi didaktičnimi primeri (npr. video posnetki, kvizi, učni listi, strokovna gradiva).

V prilogi so dodani primeri delovnih listov za obravnavo ali utrjevanje snovi, ponazoritve samostanskega tlorisa ter primerjave romanske in gotske arhitekture. Dodani so predlogi znotrajpredmetnih povezav - navodila za tri različno dolge likovne naloge:

- 1) Kaligrafija
- 2) Rezbarjenje
- 3) Vitraj

CILJI

Dijak:

🔵 odkriva duhovni svet krščanstva, se seznani z vlogo Cerkve in viteške kulture v umetniški ustvarjalnosti, pri čemer spoznava njena izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu ter vzpostavlja odnos do srednjeveške umetnosti,

SC (1.3.2.1)

🔵 spoznava slogovni razvoj in tipe sakralne arhitekture, pri čemer se izraža z ustrezno terminologijo ter se vživlja v perspektivo srednjeveškega človeka,

SC (1.1.2.2 | 3.3.4.1)

🔵 razišče koncept katedrale kot celostne umetnine (arhitekturne, kiparske in slikarske prvine) in njeno vlogo v urbanem in družbenem okolju, pri čemer išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, ter izboljšuje osebne strategije iskanja,

SC (4.1.1.1 | 2.2.1.2)

🔵 spoznava temeljne motive krščanske ikonografije ter ovrednoti njihov pomen v kasnejših obdobjih,

SC (1.1.2.2)

🔵 doživlja kulturno dediščino lokalnega okolja ter krepi zavest o njenem pomenu in skrbi za njeno varovanje.

SC (2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » predstavi pomen Cerkve in fevdalnih gospodov kot naročnikov umetnin, ki odražajo vlogo krščanstva v srednjem veku, njihov način življenja in vrednote,

- » **prepozna in opiše cerkev in samostan kot značilna primera krščanske arhitekture** ter pojasni njuno vlogo in pomen v srednjeveški družbi in kasnejših obdobjih,
- » opiše spremembe v razvoju najpomembnejših tipov srednjeveške cerkve: starokrščanska bazilika – romanska romarska cerkev – gotska katedrala,
- » **poveže šilasti lok z gotsko skeletno gradnjo in polkrožni z romansko masivno**, poimenuje stavbne elemente,
- » razloži koncept katedrale kot celostne umetnine tako, da ob konkretnih primerih umetnin pojasni povezanost ter estetsko in ikonografsko usklajenost arhitekturnih, kiparskih in slikarskih prvin pri predstavitvi ideje Nebeškega Jeruzalema na zemlji,
- » **na konkretnih primerih predstavi najpogostejše srednjeveške ikonografske motive (Križani, Marija z Detetom, Pietà)** in pojasni njihovo vlogo v kasnejših umetnostnih obdobjih.

TERMINI

◦ romanska romarska cerkev ◦ gotska katedrala ◦ romanski polkrožni lok ◦ gotski šilasti lok ◦ arhitekturno kiparstvo ◦ vitraj ◦ knjižna iluminacija ◦ samostan ◦ Križani ◦ Marija z detetom ◦ utrjeni grad ◦ portal ◦ oltar ◦ stensko slikarstvo ◦ tabelno slikarstvo ◦ viteška kultura ◦ romanika ◦ gotika ◦ Pietà

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Poleg uveljavljenih načinov ustnega in pisnega preverjanja znanja se priporočajo krajše predstavitve/študije primerov, ki jih dijaki pripravijo na različne teme, npr. primerjava romanske in gotske cerkve, načrtovanje samostanskega tlorisa in morebitna primerjava s kvadratnim mestom, izdelava iniciale ali vitraja, predstavitev svetniških atributov, aktualizacija krščanskega ikonografskega motiva, predstavitev lokalnega srednjeveškega spomenika (cerkev, grad, mestna hiša, kip, poslikava ...) ipd.

Dijaki lahko izkažejo znanje tudi s pripravo poročil terenskega dela oz. obiska srednjeveškega spomenika.

Samostojno ali v skupini pripravijo kviz (v digitalni obliki), ki preverja poznavanje srednjeveške umetnosti.

RENEŠANČNA UMETNOST – ROJSTVO MODERNEGA SVETA

OBVEZNO

OPIS TEME

Spoznavanje in razumevanje renesančne umetnosti je utemeljeno na humanističnem samozavedanju človeka, razumevanju njegove vloge v družbi ter njegovega odnosa do narave in vidnega sveta; posledično se v tem obdobju spremeni tudi položaj umetnika v družbi in vrednotenje umetniške ustvarjalnosti (umetnik kot genij). Vključuje poznavanje temeljnih značilnosti in ključnih nalog (italijanske) renesančne arhitekture (cerkev na osnovi centralnega tlorisa in mestna palača) ter vsebinskih in oblikovnih oz. formalnih značilnosti kiparstva in njegovih nalog (npr. portret, nagrobnik, konjeniški spomenik). Pri razvoju slikarstva se izpostavijo nove slikarske in grafične tehnike (oljne barve; lesorez in bakrorez), težnja po mimetičnem upodabljanju in reinterpretacija antičnih motivov (npr. mitološke teme, akt, portret); poleg ključnih avtorjev in del italijanskega slikarstva se obravnava tudi vrhunec slikarstva severno od Alp, pri čemer se primerja slogovni razvoj slikarstva v teh deželah.

Pri pregledu renesančne umetnosti je smiselno izpostavljati navezavo na antično tradicijo in dosežke grško-rimske umetnosti na vseh likovnih področjih, s čimer se razvija zavest o zgodovinskem razvoju in vplivu antične umetnosti na renesančno obdobje. Na drugi strani pa je potrebno poudariti vpliv renesančnih avtorjev in del na kasnejša umetnostna obdobja ter na odmeve renesančnih del v popularni kulturi. Ker so številne renesančne umetnine v evropski kulturi postale »ikonična dela«, ki so splošno znana, se lahko dijake ob izbranih umetninah usmerja v bolj poglobljeno analizo in primerjave del, ter h kontekstualizaciji in celovitejšem razumevanju umetnosti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Sklop renesančne umetnosti v primerjavah z zgodnejšimi obdobji razkriva socialni, znanstveni in duhovni napredek v novem veku ter razvoj empirično podprtega in kritičnega pogleda na stvarnost. Glede na to, da je tako v tiskani literaturi (splošni umetnostnozgodovinski pregledi, monografije, katalogi muzejskih zbirk itd.) kot na spletu na voljo ogromno slikovnega gradiva (tudi kratkih video posnetkov), bi veljalo tako pri pouku kot domačem delu dijake spodbujati (ali kot samostojno ali skupinsko delo ali delo v paru) k raziskovanju izbranih likovnih del. Ikonična dela tega obdobja spoznavamo z virtualnimi obiski svetovnih umetnostnih muzejev in galerij. (4.1.1.1) (4.3.1.1)

Smiselne so tudi naloge primerjalnega tipa, npr. primerjava med antičnimi in renesančnimi arhitekturnimi značilnostmi, primerjava upodobitve istega motiva, npr. akta (v odnosu do grške umetnosti), portreta (v odnosu do rimskega portreta), primerjava arhitekturnih tipov (npr. centralne arhitekture, mestne palače, vile). Dobrodošle so tudi primerjave s srednjeveško umetnostjo, pri čemer velja opozoriti na razlike in novosti (npr. teocentrizem/antropocentrizem, katedrala/renesančni koncept svetišča - renesančni arhitekti najpogosteje uporabljajo izraz tempelj). (1.3.2.1)

Izpostavimo tudi posebno vlogo reformacije za razvoj umetnosti severno od Alp, v slovenskem prostoru jo povezujemo z razvojem knjižnega jezika.

Veliko možnosti odpira aktualizacija, odmevi znanih renesančnih del v kasnejših umetnostnih obdobjih in v popularni kulturi ter povezava z likovnim snovanjem (npr. aktualizacija portreta in avtoportreta v sodobni digitalni kulturi ipd.). **SC** (5.1.2.1)

V prilogi so dodani primeri delovnih listov za obravnavo ali utrjevanje snovi in aktualizacijo ter trije predlogi znotrajpredmetnih povezav - navodila za tri različno dolge likovne naloge:

- 1) Monogram
- 2) Kroki, hitre risbe človeške figure
- 3) Delavnica Antični bogovi v umetnosti; ali pa Perspektiva

CILJI

Dijak:

O: spoznava slogovne in vsebinske značilnosti renesančne umetnosti, prepozna navezavo na antiko in pri tem izpostavi svoj odnos do renesančne kulture,

SC (1.3.1.1)

O: raziskuje značilnosti in funkcijo renesančne mestne palače ter njen pomen v življenju mesta in družbe,

SC (2.2.1.2)

O: spoznava najpomembnejše umetnike renesanse ter njihova najbolj prepoznavna slikarska in kiparska dela, ob tem prepozna lastno doživljanje v odnosu do umetniških del ter pojasni njihov pomen v umetnosti,

SC (1.3.2.1 | 3.1.1.1)

O: razvija zavest o prevrednotenju umetniške ustvarjalnosti in vloge umetnika v renesančnem obdobju,

O: spoznava vpliv renesančne umetnosti na popularno oz. vizualno kulturo in kritično presoja njeno razširjenost,

O: aktualizira izbrano renesančno umetnino, tako da jo ustvarjalno preoblikuje in se do nje opredeli.

SC (5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede konceptualna izhodišča renesančne umetnosti v idejah antike, prepletenih s krščanstvom, ter jih ob izbranih umetninah razloži,

- » ob konkretnih primerih umetnin poimenuje in opiše najpomembnejše slogovne značilnosti renesančne umetnosti, novosti v upodobitvi prostora in nove slikarske oz. grafične tehnike,
- » ob izbranih umetninah poimenuje renesančne arhitekturne tipe (cerkev na osnovi centralnega tlorisa in mestna palača), kiparske naloge (portret, nagrobnik, konjeniški spomenik) in jih opiše,
- » predstavi značilne renesančne motive (akt, portret, mitološki motivi) in pojasni njihovo vsebino,
- » vsebinsko in oblikovno analizira izbrane renesančne umetnine ter ubesedi njihovo sporočilo,
- » pisno ali ustno ali likovno izrazi svoje doživljanje izbranega umetniškega dela,
- » našteje najpomembnejše umetnike in prepozna njihova reprezentativna dela ter vrednoti glede na srednji vek spremenjeno vlogo umetnika kot univerzalnega človeka in genija,
- » ob izbranih reprezentativnih umetninah pojasni vlogo mecenstva v renesančni umetnosti,
- » prepozna vpliv renesančnih umetnin na kasnejša obdobja in njeno prisotnost v popularni kulturi, kar izkaže tako, da poišče primere in jih opiše,
- » preoblikuje izbrano renesančno umetnino, tako da njeno sporočilo prenese v sodobni čas, in pojasni svojo aktualizacijo.

TERMINI

- mestna palača ◦ avtoportret ◦ akt ◦ konjeniški portret ◦ uomo universale ◦ centralni tloris ◦ oljna tehnika
- piramidalna kompozicija ◦ linearna perspektiva ◦ renesansa ◦ humanizem ◦ kupola ◦ barvna perspektiva
- atmosferska perspektiva ◦ grafika ◦ lesorez ◦ bakrorez

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Poleg uveljavljenih načinov ustnega in pisnega preverjanja znanja se priporočajo krajše predstavitev/študije primerov, ki jih dijaki pripravijo na različne teme, npr. primerjava antične in renesančne arhitekture in kiparstva, primerjava antičnih in renesančnih neposredno spoznavnih motivov (akt, portret), individualna ali skupinska predstavitev mojstrov renesančne umetnosti in njihovih del ipd.

Dijaki lahko izkažejo znanje tudi s pripravo predstavitev v digitalni obliki, ki so obogatene s slikami, glasbo, videoposnetki, vizualnimi efekti idr.

Dijak izdelava (pisno ali ustno) aktualizacijo izbrane renesančne umetnine, pri čemer upošteva njene odmeve v kasnejših obdobjih in popularni kulturi.

Dijaki v skupinah pripravijo digitalno predstavitev izbrane renesančne teme, npr. v obliki podkasta, vodenja po digitalni zbirki renesančnih umetnin, stripa, revije, fiktivnih intervjujev za umetniki ipd.

BAROČNA UMETNOST – ZMAGOSLAVJE CERKVE IN ABSOLUTIZMA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema vpliv protireformacije in katoliške obnove ter absolutističnih dvorov na razvoj baročne umetnosti, kar se odraža v razkošnosti, reprezentančnosti in propagandni vlogi umetniških del. Izpostavljena je ideja celostne umetnine, tako v sakralni kot profani umetnosti. Ob analizi umetnin dijak spozna slogovne značilnosti baročne umetnosti in jih poveže družbenozgodovinskimi okoliščinami. Pri motivih se izpostavijo reprezentančni in skupinski portret, tihožitje, svetniške apoteoze, alegorije in personifikacije. Poseben poudarek je namenjen spoznavanju baroka na Slovenskem, enega najpomembnejših ustvarjalnih obdobj pri nas, in njegove vpetosti v evropski okvir.

Cerkveni voditelji, absolutistični vladarji in plemiči so baročno umetnost izrabili za predstavljanje političnih idej ter vtisa moči, hierarhije in bogastva. Baročna umetnost še posebej nagovarja čute in občutke, zato umetniki posegajo po teatralnosti, dramatičnosti in presenečenju ter učinkovito brišejo meje med resničnostjo in iluzijo, kar se odraža predvsem v novih umetnostnih nalogah, kot sta baročni dvorec, dvoranska cerkev na osnovi jezuitskega tlorisa z iluzionistično poslikavo. V razkošno oblikovanih prostorih se prepletajo arhitekturna, kiparska, slikarska, glasbena, besedna in gledališka umetnost (razvije se baročni koncept celostne umetnine). Pri obravnavanju arhitekture se poudari naslon na renesančno arhitekturo in njeno nadgradnjo, pri slikarstvu in kiparstvu pa se izpostavijo najpomembnejši ustvarjalci in njihova prepoznavna dela.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Baročna umetnost, ki po gotiki predstavlja drugi vrh ustvarjalnosti na Slovenskem, je prisotna tako večjih kot tudi v manjših slovenskih krajih, zato jo obravnavamo skozi umetnostno dediščino lokalnega okolja. V pouk vključimo obisk celostnega baročnega spomenika – (romarske) cerkve ali baročnega dvorca z iluzionistično poslikavo in parkovno ureditvijo. Kiparsko in slikarsko zapuščino slovenskega baroka spoznavamo tudi skozi ogled stalne zbirke Narodne galerije. **SC** (2.1.1.1) **SC** (2.1.3.1)

Za utrjevanje znanj vključujemo primerjalne naloge, in sicer glede razvoja sloga ob istem ikonografskem motivu (npr. akt, portret, podoba Davida v renesančni in baročni umetnosti ipd.). Hkrati lahko primerjamo tudi značilne slovenske umetnine z evropskimi (npr. vodnjak, dvorec itd.), opozarjamo na podobnosti in razlike.

Dijaki individualno ali v skupinah raziskujejo osrednje baročne slikarje in njihova dela, tako da shranjujejo digitalne vsebine na različne lokacije (lokalno, omrežno) v različnih formatih itd., pri čemer razvijajo digitalno kompetenco 1.3 Upravljanje s podatki, informacijami in digitalnimi vsebinami. Pri načrtovanju pouka in pripravi

dejavnosti je učitelju v pomoč opis znanj, spretnosti in stališč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/10mzke7>) iz DigComp 2.2 okvirja, ki naj bi jih razvil dijak. **SC** (4.1.3.1)

V prilogi so dodani primeri delovnih listov za obravnavo ali utrjevanje snovi ter predlogi znotrajpredmetnih povezav - navodila za tri različno dolge likovne naloge:

- 1) Zlati rez na karo papir
- 2) Risba: načrt kartuše ali okvirja za ogledalo
- 3) Performance (figura serpentinata) ali Mobile

CILJI

Dijak:

- O:** spoznava in presoja vpliv Cerkve in absolutističnega dvora na vlogo baročne umetnosti, **SC** (2.2.1.2)
- O:** razišče idejo baročne celostne umetnine,
- O:** ob analizi izbranih primerov spoznava oblikovne in vsebinske značilnosti baročne umetnosti ter prepozna lastno doživljanje ob umetniških delih, **SC** (1.3.2.1 | 3.1.1.1)
- O:** spoznava najvidnejše umetnike baroka ter primerja njihova slikarska in kiparska dela, **SC** (1.3.2.1)
- O:** presoja in vrednoti pomen baroka Slovenskem in prepozna njegovo vpetost v evropski okvir,
- O:** z doživljanjem in razumevanjem baročne umetnosti (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do slovenske kulture in umetnostne dediščine. **SC** (1.3.1.1 | 3.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše vpliv protireformacijskega gibanja na baročno umetnost ter na konkretnih umetninah pojasni, kako se ta vpliv odraža v ideji in likovnem izrazu,
- » opiše vpliv absolutističnega načina vladanja na baročno umetnost ter na konkretnih umetninah pojasni, kako se ta vpliv odraža v ideji in likovnem izrazu,

- » **razloži koncept baročne celostne umetnine kot specifičnega umetnostnega ambienta** in ob konkretnih primerih umetnin pojasni prepletenost arhitekture, kiparstva in slikarstva z glasbo, oblačilno kulturo, parkovnimi ureditvami in protokolarnimi dogodki,
- » ob analizi izbranih baročnih umetnin prepozna ključne oblikovne oz. formalne in vsebinske novosti ter jih predstavi,
- » ustno/pisno/likovno ali z drugimi izraznimi možnostmi izrazi svoje doživljanje izbranega umetniškega dela,
- » **navede najpomembnejše umetnike** in prepozna njihova reprezentativna dela,
- » s slogovnega vidika primerja izbrane baročne umetnine z renesančnimi in opiše razlike,
- » pojasni vlogo baroka v razvoju umetnosti na Slovenskem in ob konkretnih umetninah razloži umetnostne povezave s tujino,
- » ubesedi ali likovno izrazi svoj odnos do slovenske kulture in umetnostne dediščine.

TERMINI

◦ celostna umetnina ◦ baročni dvorec ◦ jezuitski tloris ◦ apoteoza ◦ chiaroscuro ◦ reprezentativni portret
 ◦ skupinski portret ◦ alegorija ◦ personifikacija ◦ barok ◦ vodnjak ◦ baročni park ◦ baročni stropni
 iluzionizem ◦ protireformacija

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Poleg uveljavljenih načinov ustnega in pisnega preverjanja znanja se priporočajo krajše predstavitve mojstrov baročnega kiparstva in slikarstva ter njihovih reprezentativnih del, slogovna primerjava renesančne in baročne umetnine, načrtovanje jezuitskega tlorisa, predstavitev lokalnega baročnega spomenika (cerkev, dvorec, mestna palača, vodnjak, iluzionistična stropna poslikava ...) ipd.

Dijaki lahko izkažejo znanje tudi s pripravo poročil terenskega dela oz. obiska baročnega spomenika.

Ocenjuje se lahko tudi skupinsko delo v razredu, npr. predstavitev izbranih umetnikov in baročnih umetnin.

UMETNOST 19. STOLETJA – STOLETJE REVOLUCIJ

OBVEZNO

OPIS TEME

Razumevanje umetnosti 19. stoletja je povezano z velikimi družbenimi spremembami (politične in gospodarske revolucije), napredkom tehnologije in znanosti, kar vpliva na spremenjen položaj umetnosti. Vključuje poznavanje ključnih nalog in značilnosti arhitekture 19. stoletja ter njenih smeri – neoklasicizem, historični slogi, inženirska arhitektura in secesija.

Izum fotografije pomembno vpliva na pojmovanje umetnosti in na razvoj slikarskih smeri, pri katerih je izpostavljena raznolikost individualnih umetniških izrazov. Pri razvoju slikarstva so predstavljene vodilne umetnostne smeri: neoklasicizem, romantika, realizem, impresionizem, postimpresionizem in secesija. Obravnavanje raznolike umetnosti 19. stoletja temelji na prepoznavanju skupnih likovnih načel: opuščanje verističnega posnemanja resničnosti oz. stvarnega sveta in postopno osamosvajanje likovnih prvin.

Pri pregledu umetnosti 19. stoletja je smiselno naglaševati povezave z družbenopolitičnimi, gospodarskimi spremembami in zgodovinskimi dogodki ter literarnimi smermi tega stoletja. Pri razvoju arhitekture se izpostavijo novosti v inženirski arhitekturi (uporaba novih materialov – železobetonski, jeklo, steklo – ter novih konstrukcijskih principov). Pri neoklasicizmu naslon na antične in renesančne ideale, pri romantiki zazrtost v preteklost, beg v eksotiko, naravo in svet literature (razvoj fantastike in preigravanje motiva smrti), pojav patriotizma in poudarek na subjektivizmu; realizem zaznamujejo neolepšano upodabljanje družbenih razmer in žanrske upodobitve, impresionizem pa nova spoznanja na področju optike, čutne zaznave in uporabe barv ter upodabljanje motivov sočasnega meščanskega življenja in krajinskih motivov.

Zaradi narodno prebudnih gibanj in drugih družbeno-kulturnih okoliščin tega časa na Slovenskem se v obravnavo vključi več primerov slovenske umetnosti (predvsem v arhitekturi historizma, secesije in v različnih slikarskih smereh).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Glede na to, da v 19. stoletju na Slovenskem pride do nacionalnega in kulturnega prebujanja, je smiselno vključevati spomenike iz domačega okolja in se odpraviti tudi na teren. Priporočljiv je ogled umetnin 19. stoletja v stalni zbirki Narodne galerije in uporaba aplikacij, ki so na voljo. (1.2.2.2) (1.2.5.1)

Smiselne so tudi naloge ikonografske obravnave posameznih literarnih in historičnih motivov s pomočjo literarnih predlog in zgodovinskih virov. Pri obravnavi arhitekture in kiparstva se lahko vključujejo naloge primerjalnega tipa, npr. primerjava med antičnimi ali renesančnimi značilnostmi z neoklasicističnimi deli ali pa primerjave upodobitve istega motiva v različnih slikarskih smereh (npr. romantična in impresionistična krajina, bidermajerski in realistični portret ipd.). Ob slikarskih delih realizma in impresionizma se skozi aktualizacijo

ikoničnih umetnin spodbujajo ustvarjalne naloge (npr. digitalno preoblikovanje motivov, pisno ali ustno interpretiranje del) in kritično mišljenje (npr. položaj ženskih umetnic). **SC** (5.1.2.1) **SC** (3.3.1.2)

Dijaki individualno ali v skupinah raziskujejo izbrano lokalno arhitekturo 19. stoletja, tako da shranjujejo digitalne vsebine na različne lokacije (lokalno, omrežno) v različnih formatih itd., pri čemer razvijajo digitalno kompetenco 1.3 Upravljanje s podatki, informacijami in digitalnimi vsebinami. Pri načrtovanju pouka in pripravi dejavnosti je učitelju v pomoč opis znanj, spretnosti in stališč (<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/10mzke7>) iz DigComp 2.2 okvirja, ki naj bi jih razvil dijak. **SC** (4.1.3.1)

Z iskanjem informacij in slikovnega gradiva o razvoju fotografije in novih postopkov pri izdelavi barv v slikarstvu 19. stoletja v digitalnem okolju dijak pogloblja informacijsko pismenost, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter tako izboljšuje osebne strategije iskanja. Natančnejša navodila za razvijanje te kompetence najdete na povezavi v okvirju DigComp 2.2. **1.1** (<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/qdfrqn>) **Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov.** **SC** (4.1.1.1)

V prilogi so dodani delovni listi za obravnavo ali utrjevanje in preverjanje snovi ter predlogi znotrajpredmetnih povezav - navodila za tri različno dolge likovne naloge:

- 1) Fotografija
- 2) Ekspresivna slika
- 3) Stebrišče ali Svečnik ali Risanka

CILJI

Dijak:

O: odkriva povezavo med družbenimi spremembami in razvojem umetnosti v 19. stoletju ter posledično spoznava spremenjene naloge in vlogo likovne umetnosti, **SC** (1.3.1.1)

O: raziskuje razvoj in vlogo fotografije ter novih postopkov pri izdelavi barv v likovni umetnosti 19. stoletja, tako da išče informacije in vsebine v digitalnih okoljih, pri čemer izboljšuje strategije iskanja, izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, ter izboljšuje osebne strategije iskanja. **SC** (4.1.1.1)

O: spoznava arhitekturne smeri 19. stoletja in funkcionalno pogojenost izbranih arhitekturnih tipov, pri čemer uporablja ustrezno strokovno terminologijo, **SC** (1.1.2.2)

O: spoznava različne umetnostne smeri slikarstva 19. stoletja ter njihove vsebinske in oblikovne značilnosti, njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu, pri čemer krepi zmožnosti razumevanja in

prevzemanja različnih perspektiv,

SC (1.3.2.1 | 3.3.4.1)

O: spoznava slovensko kulturo in umetnost v specifičnem zgodovinskem in kulturnem kontekstu 19. stoletja,

SC (1.3.1.1 | 2.2.1.2)

O: raziskuje izbrano lokalno arhitekturo 19. stoletja, jo presoja z vidika nacionalnega in družbenega razvoja na Slovenskem ter vrednoti njeno današnje stanje, pri čemer podatke shranjuje in obdeluje ter pripravi predstavitev v izbrani besedilni vrsti.

SC (4.1.3.1 | 1.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni, kako hitre družbenopolitične spremembe v 19. stoletju vplivajo na razvoj umetnosti,**
- » predstavi prehod od tradicionalno pojmovane umetnosti k modernizmu kot posledico spremenjenih družbenopolitičnih razmer in napredka tehnologije in znanosti, še posebej izuma fotografije, kar nakazujejo opuščanje »poustvarjanja resničnosti« in »posnemanja narave« ter naraščanje avtonomije umetnosti,
- » pojasni vlogo fotografije za razvoj slikarstva 19. stoletja,
- » **navede nove arhitekturne smeri 19. stoletja** in utemelji prevladujoče arhitekturne naloge posamezne smeri,
- » **navede slikarske smeri 19. stoletja** in jih ob izbranih primerih umetnin med seboj primerja,
- » zazna subjektivnost kot skupno značilnost različnih umetnostnih smeri, tako da na konkretnih primerih umetnin pojasni element subjektivnosti ter tako izkaže zmožnost razumevanja in prevzemanja perspektive drugega,
- » **pojasni vlogo slovenskih impresionistov pri uveljavljanju slovenske likovne umetnosti in pri krepitvi nacionalne identitete** ter navede predstavnike in njihova ikonična dela,
- » predstavi izbrano arhitekturno delo 19. stoletja iz lokalnega okolja in ga ovrednoti z vidika kulturne dediščine.

TERMINI

- historizem ◦ inženirska arhitektura ◦ secesija ◦ neoklasicizem ◦ romantika ◦ realizem ◦ impresionizem
- postimpresionizem ◦ akademizem ◦ stolpnica ◦ veleblagovnica ◦ litografija ◦ plakat ◦ plenerizem
- neoslogi

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Poleg uveljavljenih načinov ustnega in pisnega preverjanja znanja se priporočajo krajše predstavitve/študije primerov, ki jih dijaki pripravijo na različne teme, npr. primerjava arhitekturnega okrasa različnih arhitekturnih smeri 19. stoletja, primerjava romantične in impresionistične krajine, individualna ali skupinska predstavitve znanih evropskih ali slovenskih slikarjev 19. stoletja ipd.

Dijak lahko izkaže znanje s pripravo poročil terenskega dela oz. obiska stalne zbirke Narodne galerije ali pokrajinskih muzejev.

Dijak lahko izkaže znanje s pripravo predstavitve izbrane arhitekture lokalnega okolja iz 19. stoletja in kritično presojo njenega stanja in funkcije danes; vključi tudi predlog za nujeno revitalizacijo.

Dijaki v skupinah pripravijo digitalno predstavitev izbrane smeri ali umetnika evropske ali slovenske umetnosti 19. stoletja, npr. v obliki podkasta, vodenja po digitalni zbirki umetnin, stripa, revije, fiktivnih intervjujev z umetniki.

UMETNOST 20. STOLETJA – NA POTI V SODOBNOST

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema moderno in sodobno umetnost, izpostavljene so raznolike in eksperimentalne umetniške smeri (t. i. -izmi), ki nastajajo kot odgovor na radikalne družbene spremembe in hitro spreminjajoči se svet. Težnja k inovaciji, vpeljava novih materialov in tehnik so tipične značilnosti moderne umetnosti. Na področju arhitekture in oblikovanja se uveljavijo nova estetika in naloge, ki ustrezajo potrebam modernega življenja. Za slikarstvo in kiparstvo so značilni zanimanje za sodobnost, subjektivna likovna interpretacija resničnosti ter njeno domišljijско in ekspresivno preobražanje. V ospredje stopijo likovno formalni elementi in njihove izrazne ter pomenske razsežnosti. V okviru avantgardnih gibanj se začnejo prepletati različni mediji, umetnost je vedno bolj družbeno kritična ter teži k povezovanju z znanostjo in tehnologijo, kar postanejo pomembne značilnosti sodobne umetnosti.

Umetnostne spremembe v 20. stoletju so tesno povezane z družbenimi in tehnološkimi pojavi (hiter razmah industrijske proizvodnje, nova znanstvena odkritja in tehnični napredek, dve svetovni vojni). Nastopijo nove umetniške smeri, t. i. -izmi: fauvizem, kubizem, nemški ekspresionizem, dadaizem, konstruktivizem, nadrealizem, po 2. svetovni vojni abstraktni ekspresionizem, minimalizem, pop art, konceptualna umetnost in druge smeri. Poseben poudarek je namenjen zgodovinskim avantgardam in njihovemu političnemu udejstvovanju, provokativnosti in želji po spreminjanju družbene resničnosti. Abstraktna umetnost in ready-made sta izpostavljena kot prelomni novosti moderne umetnosti, saj vpeljeta povsem nov pogled na ustvarjanje in pojmovanje umetnosti. Z razmahom konceptualne umetnosti se vedno bolj uveljavlja premik od umetnostnega predmeta k umetniškemu delu, ki temelji na ideji, procesu in kontekstu, kar bo postalo osrednjega pomena za razumevanje sodobnih umetniških praks. Vedno večjo vlogo dobiva tudi gledalčeva interpretacija.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Teoretsko znanje je priporočljivo podkrepiti s praktičnimi nalogami, ki vključujejo debate (dijaki lahko soočijo svoja stališča in razmišljanja), ustvarjalne projekte in kratke raziskovalne naloge (predstavitve in interpretacije izbranih umetniških projektov). Smiselno je medpredmetno sodelovanje in vzporedna obravnava del s področij slikarstva, kiparstva, arhitekture, industrijskega oblikovanja, grafičnega oblikovanja vizualnih komunikacij, filma in literature, kar dijakom omogoči razširjen uvid v dogajanje in spremembe na področju umetnosti. (3.3.4.1)

Dijake se spodbuja k spoznavanju in uporabi nove tehnologije kot umetniškega orodja, pri čemer razvijajo kompetenco 3.1 Ustvarjanje digitalnih vsebin. Učitelju bi pri načrtovanju dejavnosti (v katerih bi dijak razvijal kompetenco 3.1 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/un60nlt>) ali pa tudi kompetenco 3.2 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e81282x>)) pomagal opis znanj, spretnosti in stališč v okviru DigComp 2.2, do opisa kompetence 3.1 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xsp2uct>). (4.3.1.1)

Povezave med teorijo in prakso je smiselno izpeljati ob primerih sodobne umetnosti. Dijaki so ob predstavitvi umetniških del in projektov tudi sami povabljeni, da ustvarjalno izrazijo svojo izkušnjo današnjega časa (npr. zasnujejo performans na izbrano temo, načrtujejo osnutek za javno skulpturo ali poseg v javni prostor, pripravijo družbeno-kritični umetniški projekt, ki vključuje okoljsko problematiko ipd). **SC** (2.1.3.1)

V sklopu obravnavane teme je predviden ogled izbrane razstave moderne in sodobne umetnosti ali sodobnega arhitekturnega projekta. **SC** (1.3.5.1)

V prilogi so dodani primeri delovnih listov za obisk Moderne galerije, predstavitev priprave na ogled Moderne galerije in primeri nalog za motivacijo obravnave umetnosti 20. stoletja ter predlogi znotrajpredmetnih povezav - navodila za tri različno dolge likovne naloge:

- 1 Risbe v pesku (minljivost)
- 2) Grafično oblikovanje letaka »Dih«
- 3) Konceptualna "ustanovitev" države ali "Kockanje"

CILJI

Dijak:

O: odkriva povezavo med radikalnimi družbenimi spremembami in razvojem umetnosti v 20. stoletju, pri čemer spoznava raznolikosti v ožjih in širših družbenih okoljih, ter posledično odkriva spremenjeno vlogo in nove koncepte likovne umetnosti,

SC (1.3.2.1 | 3.3.1.2)

O: spoznava novo estetiko moderne arhitekture in njene naloge, ki ustrezajo potrebam sodobnega življenja, pri čemer se izraža z ustrezno terminologijo,

SC (1.1.2.2 | 3.3.5.3)

O: spoznava in ob primerih razloži bistvene lastnosti moderne umetnosti, pri čemer uporablja ustrezno terminologijo,

SC (1.1.2.2)

O: ozavešča brisanje meja med vrstami likovne umetnosti in povezavo novih medijev z razvojem tehnologije,

O: krepi zmožnost za prepoznavanje in interpretiranje vizualnih sporočil in različnih tipov podob ter njihov vpliv na lastno doživljanje in lastno vedenje,

SC (3.1.1.1)

O: spoznava in vrednoti sodobne umetniške in arhitekturne projekte, ki vzpodbujajo ekološko ozaveščenost, soodvisnost med človekom in naravo ter trajnostno naravnost pri uporabi materialov in postopkov,

SC (2.3.1.1)

○: spoznava in uporablja nove tehnologije kot umetniška orodja.

SC (4.3.1.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede in razloži **termine modernizem, avantgarda, abstraktna umetnost, konceptualna umetnost in sodobna umetnost**,
- » **ob izbranih primerih moderne arhitekture predstavi ključne novosti z vidika estetike, arhitekturnih nalog in materialov, pri čemer uporablja ustrezno terminologijo**,
- » pojasni ključno vlogo avantgard za prelom s tradicionalno umetnostjo ter navede in opiše temeljne premike moderne umetnosti (npr. težnjo k inovaciji, avtonomijo likovno formalnih elementov, izrazitejšo družbeno kritičnost, povezovanje z znanostjo in tehnologijo),
- » **pozna širitev pojma umetnosti in navede nove pojavne oblike umetnosti v 20. in 21. stoletju (npr. readymade, instalacija, performans, land art, video itd.)** ter jih opiše,
- » ob izbranih umetninah predstavi abstraktno in konceptualno umetnosti kot nov princip razmišljanja in ustvarjanja,
- » prepozna in kratko predstavi izbrane primere umetniških del moderne in sodobne umetnosti v svetovnem merilu in na Slovenskem ter jih poveže z ustreznimi gibanji oziroma usmeritvami in/ali idejnimi zaledji,
- » povezuje teoretično znanje o moderni in sodobni umetnosti z lastnim likovnim snovanjem tako, da ustvari lastna likovna dela ali spoznanja implementira v praktično ustvarjanje pri likovnosnovalnem delu predmeta,
- » kritično razbira vizualna sporočila in različne tipe podob, kar izkaže tako, da jih ubesedi in izpostavi navezavo na že znane koncepte iz preteklosti,
- » **ob obisku izbrane razstave sodobne umetnosti ali sodobnega arhitekturnega projekta ubesedi svoje videnje, razumevanje in doživljanje sodobne umetnosti in arhitekture.**

TERMINI

○ avantgarda ○ manifest ○ modernizem ○ sodobna umetnost ○ konceptualna umetnost ○ abstraktna umetnost ○ intermedijska umetnost ○ funkcionalizem ○ kolaž ○ fotomontaža ○ instalacija ○ performans ○ land art ○ umetnostna avtonomija ○ kurator ○ bienale ○ readymade

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Poleg uveljavljenih načinov ustnega in pisnega preverjanja znanja se priporočajo krajše predstavitve smeri umetnosti 20. stoletja ali posamičnih izbranih umetnin 20. stoletja, primerjav neposrednospoznavnih motivov (tihožitje, akt, krajina, portret) tradicionalne in moderne umetnosti ipd.

Dijak lahko izkaže znanje s pripravo poročila z obiska galerije moderne ali sodobne umetnosti ali s poročilom o ogledu posnetka izbranega performansa idr.

Dijak lahko izkaže znanje s pripravo predstavitve izbrane arhitekture lokalnega okolja 20. stoletja, npr. novih arhitekturnih nalog (muzeji, stanovanjski bloki in soseske, knjižnice, nakupovalna središča ipd.) ali okoljsko ozaveščene gradnje.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

OPREDELITEV PREDMETA

Literatura, še posebej priporočljiva za umetnostno zgodovino:

Arnold, d. (2018). *Umetnostna zgodovina: zelo kratek uvod*. Založba Krtina.

Berger, J. (2016). *Načini gledanja*. Buča.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina (učbenik za 1. letnik)*. DZS.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Gombrich, E. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia humanitatis.

Kocjan M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: i učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Lynton, N. (1980). *Zgodba moderne umetnosti*. Phaidon.

Tavčar, L. (2009). *Homo spectator: Uvod v muzejsko pedagogiko*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 156 str. 3. 1. 2021 dostopno na: Digitalna knjižnica. Dissertationes: <<https://www.pei.si/ISBN/978-961-270-007-2.pdf>>

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

LIKOVNO SNOVALNI DEL:

Filipčič, V. (ur.). (2015). *Opremljanje šol z učili in učnimi pripomočki*, 2019. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/68pda4c>

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

Arnold, D. (2018). *Umetnostna zgodovina: zelo kratek uvod*. Založba Krtina.

Berger, J. (2016). *Načini gledanja*. Buča.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Kocjan M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: i učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html> (<https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>)

Šmajdek, A. (2024). *Shematična predstavitev likovne umetnosti - likovno snovanje in umetnostna zgodovina*. (interno gradivo).

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.

Dolšina Delač, M. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani, dosegljivo na: <https://doi.org/10.4312/9789612971441> (<https://doi.org/10.4312/9789612971441>)

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce [zbirka priročnikov]*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 7 zvezkov.

ANTIČNA UMETNOST – ČLOVEK KOT MERILO STVARI

Annoscia, E. (2010). *Umetnost – svetovna zgodovina*. Mladinska knjiga.

Debicki, J. idr. (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.

Germ, T. (2001). *Podobe antičnih bogov v likovni umetnosti od antike do izteka baroka*. DZS.

Gombrich, E.H. (2025). *Zgodovina umetnosti* (str. 75-115). Phaidon/Studia Humanitatis.

Jankovič, V. (2004). *Kdo je kdo v antiki: mitologija, zgodovina, umetnost*. Modrijan.

Theoi Greek Mythology. <https://www.theoi.com/>

SREDNJEVEŠKA UMETNOST – DUHOVNI SVET KRŠČANSTVA

Annoscia, E. (2010). *Umetnost – svetovna zgodovina*. Mladinska knjiga.

Balažic, J. (ur.). (1995). *Gotika v Sloveniji*. Narodna galerija.

Benton, J. R. (2002). *Art of the Middle Ages*. Thames And Hudson.

Debicki, J. (idr.) (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.

Germ, T. (2022). *Gotska arhitektura in kiparstvo : evropska umetnost poznega srednjega veka I*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Germ, T. (2022). *Gotsko slikarstvo Zahodne Evrope : evropska umetnost poznega srednjega veka II*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Gombrich, E. A. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia humanitatis, str. 157-231.

RENEŠANČNA UMETNOST – ROJSTVO MODERNEGA SVETA

Alberti, L. B. (2023). *Izbrani humanistični spisi*. Studia humanitatis.

Alberti, L. B. (2007). *O arhitekturi*. Studia humanitatis.

Annoscia, E. (2010). *Umetnost – svetovna zgodovina*. Mladinska knjiga.

Burckhardt, J. (1981). *Renesančna kultura v Italiji*. DZS.

Debicki, J., Favre, J., Grünewald, D. in Pimentel, A. F. (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.

Germ, T. (2016). *Italijanska umetnost zgodnje in visoke renesanse: arhitektura in kiparstvo*, Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Germ, T. (2017). *Staronizozemsko slikarstvo. Od Jana van Eycka do Hieronymusa Boscha*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Gombrich, E. A. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia humanitatis.

Hollingsworth, M. (1993). *Umetnost v zgodovini človeštva*. DZS.

Vasari, G. (2007). *Življenja umetnikov*. Studia humanitatis.

BAROČNA UMETNOST – ZMAGOSLAVJE CERKVE IN ABSOLUTIZMA

Annoscia, E. (2010). *Umetnost – svetovna zgodovina*. Mladinska knjiga.

Debicki, J. (idr.) (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.

Germain, B. (2011). *Baroque and Rococo*. Thames and Hudson.

Gombrich, E. A. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia humanitatis.

Kemperl, M., Klemenčič, M., in Weigl, I. (2007). *Baročna Ljubljana*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Šumi, N. (1989). *Baročna arhitektura na Slovenskem*. Znanstvena založba FF UL.

Toman, R. (1998). *Baroque: Architecture, Sculpture, Painting*. Konemann.

Vidmar, L. in Kemperl, M. (2014). *Barok na Slovenskem. Sakralni prostori*. Cankarjeva založba.

UMETNOST 19. STOLETJA – STOLETJE REVOLUCIJ

Annoscia, E. (2010). *Umetnost – svetovna zgodovina*. Mladinska knjiga.

Brejč, T. (1982). *Slovenski impresionisti in evropsko slikarstvo*. Partizanska knjiga, Znanstveni inštitut FF.

Brejč, T. (2023). *Čas prebujenja. Slovenska umetnost 1880-1918*. Beletrina.

Debicki, J. (idr.) (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.

Facos, M. (2011). *An Introduction to Nineteenth-Century Art*. Routledge.

Gombrich, E. A. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia humanitatis.

Hollingsworth, M. (1993). *Umetnost v zgodovini človeštva*. DZS.

Stalna zbirka Narodne galerije <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/870dblu>

Žerovc, B. (2012). *Slovenski impresionisti*. Mladinska knjiga.

UMETNOST 20. STOLETJA – NA POTI V SODOBNOST

Arnason, H. H. (2012, 7. izdaja), *History of Modern Art*. Pearson.

Bernik, S. (2004). *Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja*. Mestna galerija.

Bois, A., Buchloh, B. H. D., Foster, H., Krauss, R. (2004). *Art Since 1900. Modernism. Antimodernism. Postmodernism*. Thames and Hudson.

Bru, S. (2018). *The European Avant-Gardes, 1905–1935. A Portable Guide*. Edinburgh University Press.

Colquhoun, A. (2002). *Modern Architecture*. Oxford University Press.

Crow, T. (1996). *Modern Art in Modern Culture*. Yale University Press.

Debicki, J. (idr.) (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.

Gaiger, J. (ur.). (2003). *Frameworks for Modern Art*. Yale University Press.

Godfrey, T. (1998). *Conceptual Art*. Phaidon.

Gombrich, E. A. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia humanitatis.

Groys, B. (2002). *Teorija sodobne umetnosti*. Beletrina.

Harrison, C., Wood, P. (1992). *Art in Theory 1900–2000. An Anthology of Changing Ideas*. Blackwell.

Lynton, N. (1980). *Zgodba moderne umetnosti*. Phaidon.

Smith, T. (2013). *Sodobna umetnost in sodobnost*. Slovensko društvo likovnih umetnikov.

Stallabrass, J. (2007). *Sodobna umetnost. Zelo kratek uvod*. Krtina.

Stiles, K., Selz, P. (ur.) (1996). *Theories and Documents of Contemporary Art*. University of California Press.

Zgonik, Nadjia (ur.). (2013). *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje* [online]. Študentska založba.

PRILOGE

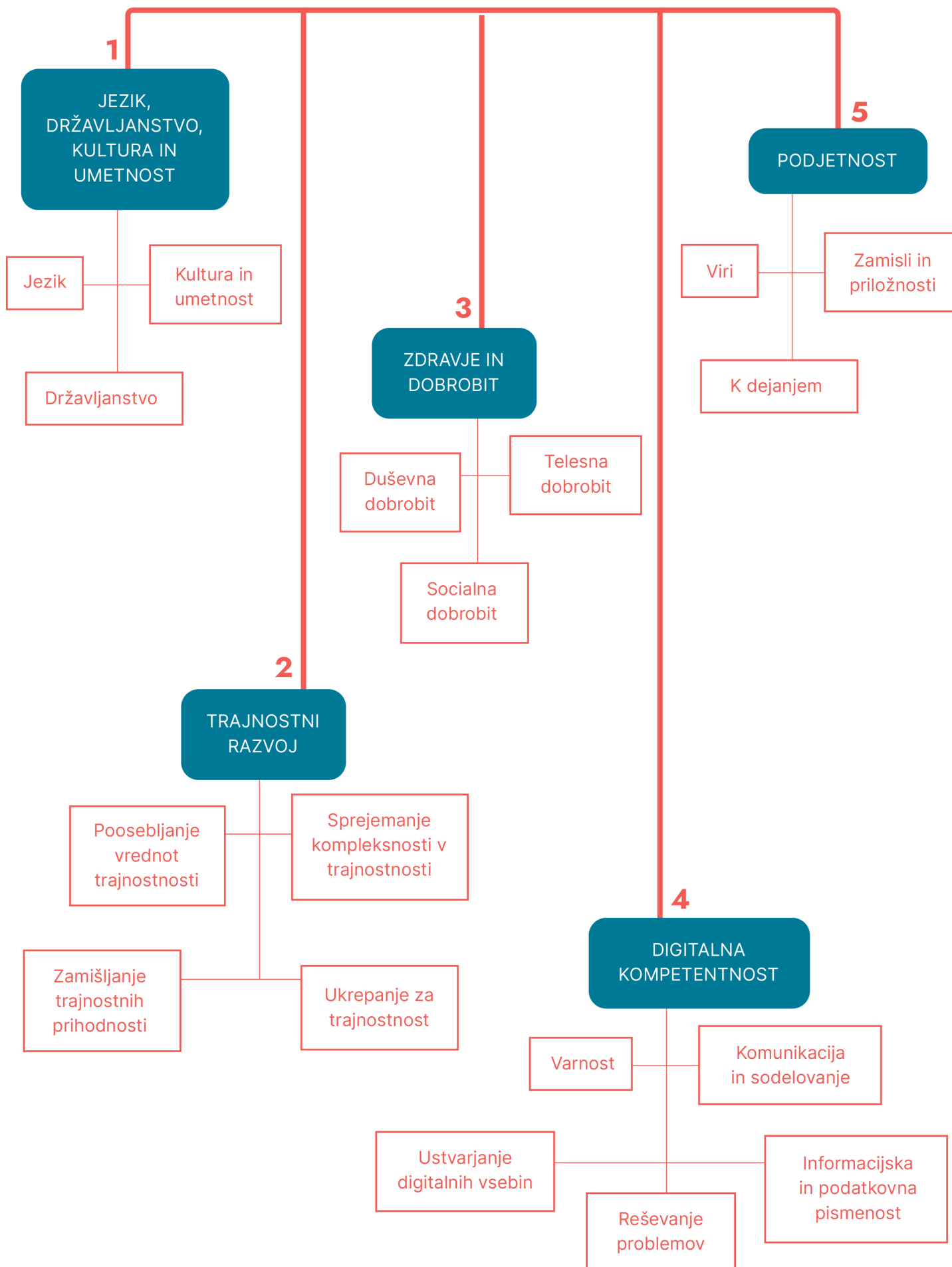
PRILOGE PO POGLAVJIH

UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

Termini

» https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Pojmi_usvojeni_v_OŠ.docx

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljijsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev.
	5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva.
	5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog.
	5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti.
	5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju).
	5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).
	5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt.
	5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši.
	5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami.
	5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev.
	5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje.
	5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah.
	5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.